

SUNT UNIVERŒI (1). Oſtendit quàm alienum à Deo ſit iudicium ſubvertere, cùm ipſe reges, principes et magiſtratus omnes in iudicium vocet; et quâ ratione adminiſtraverit et iudicium reddiderit quæſtionem inſtituit, et verbis eòs graviſſimis et acerbiffimis, ſi in hæc re peccaverint, reprehendit. Qui duces, inquit, qui pietatem proſiderunt, nullâ adhibita vocis moderatione, impioſ appellat; qui reges à recto deficientes, quaſi nullis eſſent alligati legibus, liberâ ſive compellatione, ſive convicio apoſtatas vocat. Quo autem villos illos ita reprehenderet, ſi eodem ipſo vitio contaminatus eſſet? Nam qui æqui et iniqui regula futurus eſt, debet ipſe omni iniquitate vacare. Ex quo intelligitur, quantum oporteat eum illo crimine carere, cuius alium reprehendit.

In originali prior hic verſus per interrogationem exprimitur hoc modo: *An dicatur regi: Nequam eſt impius eſ, principibus?* Quod diverſum à Latino ſenſum facit; et à Septuaginta ſic veritur: *ἀσπίς ὁ βέβαιος*

(1) Reveritus eſt, ſic de iudice integro, qui nullus reſpicit perſonam dicimus, eum laode: *Non conoſce mano. Non guarda in faccia à mano.* (Menoſius.) Qui tam juſtus eſt, ut nullius, ne potentiſſimi quidem tyranni, ſeu principis, perſonam accipiat, nec illum agnoſcat præ paupere mendico coram divino tribunali ſuo. (Tirinus.)

Ad hunc verſum ut ſubaudiatur *ἵνα, quanto minus*, poſcit res ipſa et orationis ſeries. Quanto minus talia dicenda regi regum, regi illi, qui non ſuſcipit vitium, qui nullam habet rationem (ut ſupra 15, 8, 32, 21) principum, præ aliis, quando eòs vult perdere, æquè perdit quàm jam abjectiſſimos quoſque homunciones. *Neque agnoſcit* (ut Iſera, 4, 8, non agnoſcitur, ſed mutata conſtructione) *nobilium ante tamen*, præ tenui, non pluris habet opulentes et nobiles, quam tenues et inferiores conditione, ſed tam facilè illos deiecit et interimit, quàm obſcuriſſimos et viliffimos quoſque. Terreni reges coguntur nonnunquam in iure dicendo procerum et divitum rationem habere, pauperibus poſthabitis. In Deum nil tale cadit. Rex et ſervus eodem apud eum gradu. *Opus manuum ejus omnes ſunt*, utriusque æquò ab eo conditi ſunt, idè perinde illi eſt, utroſque, cùm voluerit, perimere, ut v. proximo ſubjungit. Ergo ut repugnans, ita grande nefas, illum iudicem vel in ſuſceptione vocare juris ſeipſi, aut ſubverſi. (Rosenmüller.)

Qui non accipit perſonam perſonam, faciem, etc.) principum. Vel, qui perſonâ principum non moretur, qui nullam habet rationem eorum præ aliis. Quando eòs vult perdere, æquè et tam facilè eos perdit quàm alios. Hæc ſubaudiendum *ἵνα, quanto minus talia dicenda ſunt*, ſcilicet Domino, Regi regum? Continuat ſententiæ verſus præcedentis de Deo. *Nec cognovi, etc., neque agnoſcit* (ſub. apud ipſum, potens vel dives, nobilis, magnificus) ante pauperem, præſentem, *ἵνα liberabit eſt*, qua opponitur *ἵνα tenaci, avaro*, Iſa. 52, 5, Malim, potens. Græci enim vertunt, *ἀσπίς, Job*, 29, 12, *ἵνα*, 72, 12. Propriè eſt auctoritate, opibus et potentia conſpicuus, licet magiſtraturam non fungatur. Dicitur vel à *ἵνα clamando*, quod opulenti liberis et audaciis loquantur, Prov. 18, 25; vel, quaſi invocatus: *ἵνα, ἵνα* ſervando, quod multos ſervare et juvare poſſit; *ἵνα, q. d. ἀσπίς*. Deus nec ex timore potentiam, nec amore numerum et munificorum, juſ pervertit. Sap. 6, 8, Act. 10, 34. Optime hæc et ſequentiã referas ad iudicium Dei in Pharaonem. *Opus enim manuum ejus ſunt univerſi*. Tam tenues quàm potentes: ac probe in æquali apud ipſum precio ſunt. Perinde ergo illi eſt utroſque, cùm voluerit, perimere, ut ſubjungit. (Synopſis.)

ἀσπίς: ἄδικονος, ἀσπίς, τοῦ ἀρχιερέως Impius eſt qui dicit regi: Injuſtò agis, impiffimè principibus. In quibusdam codicibus habetur *ἀσπίς, impiffimus; et exponitur à Scholiaſte: Qui dicit regi: Injuſtò agis, ſicut impiffimus iudicatur à principibus*. Quaſi diceret: Si regi terreno, qui eſt caro et ſanguis, hoc non licet dicere, multò minus regi celorum, qui eſt Deus benedictus in ſecula. Quæ enim inter ipſum et principes terrenos eſt comparatio? Rex quantumvis majeſtate aliqua præditus ſit improbus eſſe poterit; principes verò et gubernatores, cum improbi ſunt, et peſſimè officio funguntur, nihilominus tamen propter dignitatem, quâ polleant, ipſorum nomini et famæ parcitur. En verò tibi Deum, qui non accipit perſonam, omnes iſtos magnos ſecundum mundum honoratos conterit, excendit ipſos non ſecus quàm infirmos, et oſtendit ſe nihil omnium ſuarum creaturarum ſublimitatem facere. Quis ergo audebit adverſis ipſum os aperire? Regem timebimus; eſt et ille timeendus; gubernatores et præſides provinciarum verebimur; id quoque æquum eſt, cùm Deus illos eo honore affecterit. Sed quid eſt univerſus mundus præ eo qui omnia habet in manu ſua? *Omnès gentes quaſi non ſint ſcæ ſunt coram eo; et quaſi nihilum et inane reputatæ ſunt ei*, inquit Iſaías, c. 6, v. 17; et reges et gubernatores cum omni hominum multitudine tenet inter grandi pulveris. Cùm igitur ſic ſe res habeat, audebimusne adverſus ipſum inſurgere? Quæ eſt aut audacia? Quoſque non alia opus eſt condemnatione in eos qui indignantur et inſurgunt adverſus Deum, quàm ea reverentiã, quam hominibus exhibent.

Ratio igitur leniter decurrit, quâ Eliu probare pergit à Deo iudicium minimè corrupti. Nulla enim creatura, vel potentiſſima, eſt, cuius cauſa credi poſſit à Deo juſ perverti: nihil enim ab eis ſperat, vel timet; et dum à recto aberrant, graviter objurgat: in iudicio verò tantiapud eum ponderis inops quàm dives ac potens eſt, cùm omnium dominatu æquè poſſitat.

NON ACCIPI PERSONAS PRINCIPUM, NEC COGNOVIT TYRANNUM. Septuaginta legunt: *Ὅτι ἀδικονος πρόσωπα ἐπισημοῦ, αὐτὸς οὐκ ἔσται βέλους ἀσπίς, ἀσπίς ἀσπίς πρόσωπα πικρῶν: Non eſt veritus faciem honorati, neque notit honorem ponere potentibus, admirari faciem eorum. Accipere autem perſonam eſt non æquitas, ſed qualitas perſonæ, vel qua dives, vel qua pauper, vel qua amicus, vel inimicus eſt, in iudicio rationem ducere. Ut ſi quis iudicet ſecundum divitem, non qua juſ habet, ſed qua dives eſt. Quæ iudicandi ratio valdè aliena eſt à Dei iudicio, cùm nullum, neque principem, neque tyrannum, revereat, ſed juſ æquale in omnibus ſtatuat: quare non poteſt fruſtra condemnare, aut iudicium ſubvertere; qua tunc perſonæ potiùs qualitate quàm æquitate iudicium dirigerit. Hic ſpectat locus ille Deuteronomii, c. 1, v. 17, ubi Deus ait: *Nulla erit diſtantia perſonarum, ita parvum audietis ut magnum: nec accipietis cuiuſquam perſonam, qua Dei iudicium eſt*. Ubi vides rationem reddi, cur in iudicio exercendo acceptio perſonarum nullatenus eſſet admittenda, qua ſcilicet iudicium Dei eſt, qui perſona-*

rum acceptor exceptorve minimè eſt. Unde et qui in hæc parte defecerunt officio, acriter reprehenduntur; ut videre eſt lib. 1 Regum, cap. 8, verſ. 25; et Iſaia cap. 1, v. 17, et cap. 5, v. 25, et cap. 10, verſ. 2; et ſæpè alibi; videndusque erit S. Hieronymus in cap. 7 Danielis, ubi viſionem illam, quæ Apocalypſeos cap. 1, verſ. 14, continetur, exponit: *Vetus, inquit, dierum ille qui apud Joannem in throno ſedet, quod capilli ejus lana mundiffima comparantur, parum oſtendit ſincerumque iudicium, et nullam perſonam in iudicando recipiens: ſenex quoque describitur, ut maturitas comprobetur ſententiæ, etc.* Quibus ſimilia habet idem S. Hieronymus ad illa verba Ezechielis, c. 44, v. 24: *Cum fuerit controverſia* (Septuaginta addunt *sanguinis*), *ſtabunt in iudicis meis*; ait ergo ſanctus Hieronymus: *ſtabunt Sacerdotes non ut iudicent ſecundum honorem, nec accipiant perſonam pauperis ſine ditibus in iudicio, ſed ſtant in iudiciis Dei, et recordantur illius Pſalmi 81, 1: Deus ſtetit in ſynagoga deorum; in medio autem deos dijudicat. Deos appellans, qui habent iudicandi de hominibus poteſtatem; qui in quo iudicio iudicaverint iudicabitur de eis*. Ita S. Hieronymus oſtendit Dei iudicium rectum et ſine acceptioe perſonarum; quale præcipit fieri à iudicibus, qui eundem imitari tenentur.

Proſequitur hoc argumentum Salviaſus, lib. 1 de Providentiã, ad finem in ſupplicio à Deo illato Aaroni et Mariæ: *Mariæ, inquit, contra Moysen loquitur, nec punitur tantum, ſed more iudicii punitur. Primum ad iudicium vocatur, deinde arguitur, tertio verberatur. In lepra autem patitur pinculum criminis; quævis coercitio iſtus modi non Mariam tantum, ſed Aaronem humiliavit; qua eſt deformari lepra ſummum Antiftitem non oportuit, et ipſum tamen Domini caſtigatio flagellavit. Nec ſolum hæc in pena, quam Mariæ patitur, Aaron etiam quaſi culpæ participæ coæretur; Mariæ enim ſupplicio afficitur, ut Aaron confuſione mulctetur; porro autem ut inexorabilem in quibusdam agnoſceremus formam divini eſſe iudicii, ne illius quidem interceſſu, qui leſus fuerat, indulſit, etc.* Ubi oſtendit Deum inflexibilem adeo, ut, nec etiam intercedente Moysè, qui injuriam paſſus fuerat, voluerit Deus placari. Ubi jam vides non ſolum non accipere perſonas hominum, ſed nec etiam prece aliquando flecti, ſicut nec miſerâ paupertate; unde et ita exerceri iudicium mandavit in Exodo, c. 23, v. 5: *Pauperis, inquit, non miſereberis in iudicio, etc.* Ubi Procopius ait: *Opus eſt ſapientiã ad diſcernendum juſtum, nec tamerè et importunè decurrendum ad miſericordiam*. Et S. Auguſtini ad eundem locum: *Niſi addidiſſet, inquit, in iudicio, magna eſſet quaſtio, ſed intelligendum eſſet, etiam ſcriptum non eſſet; ſed cùm additum eſt, nulla quaſtio eſt, hoc eſſe præceptum: ne forte cùm iudicamus, videamus juſtitiam eſſe pro divite contra pauperem; et nobis rectè facere videamur, ſi contra juſtitiam pauperi favemus cauſâ miſericordie*.

Donâ eſt ergo miſericordia, ſed non debet eſſe contra iudicium. Iudicium ſanè illud appellat Scriptura, quod juſtus eſt. Et S. Iſidorus Peluſiota, lib. 2, epist. 250, expendens dicta verba Exodi, ait: *Propterea hiſ*

verbis usus est in iudicio: Non miſereberis pauperi; etenim ipſius quidem miſericordiã officii convenit, ſed non cùm litigat, ſed cùm obsecrat: ſi autem preces in accusationem vertat, juſtitia miſericordiæ anteponenda eſt: neque enim juſ corruptum juſtum eſt.

Meritò igitur illi à Domino eliguntur in principes et iudices populi, quorum talis indoles eſt, ut neſciant aliud quid præter meritum dignitatem reſpicere. De ipſo Deo, qui eſſentialiter et à propriâ naturâ iudex eſt, ait Eccleſiaſticus, c. 35, v. 15: *Domini iudex eſt; et non eſt apud illum gloria perſonæ*; hoc eſt, ut digna gloria videatur perſona non habet id ex eo quòd adjuncta ſit principi, nec ex alio aliquo principi adjuncto, ſed ex valore proprii meriti. Id quod pulchro exemplo explicabat Agidius Diaconus, lib. de Regimine Principis, dum ait: *Ne ſit ſpectularis, ſed opacus princeps*. Natura ſpeculi eſt, quòd referat colorem facies: ſed ſi quaeras quaſ facies referat ſpeculum; an pulchras, an deformes? an candido colore lucentes, an fuſco? ſanè ſpeculum parum curat habes differentias; illa quæ magis vicina et adjuncta eſt ſpeculo ab illo representabitur, quæcumque ſit, cæteris omnibus quâvis excellentiã præſtantibus prætermiſſis. Dùm Æthiops ſpeculo adhaeret Phœbum ipſum vincet; qua representatio non agit ex his quæ ad valorem pulchritudinis conducunt, ſed ex his quæ apud ſpeculum ſunt. Optimus ergo iudex cavet ne ſpeculum ſit, hoc eſt, ne apud illum ſit gloria perſonæ; nec perſona in illo glorioſa appareat ex eo quòd vicina ſeu magis adjuncta ſit, ſed ex eo, quòd dignior.

Expende modò quaes ſint illi iudices qui in præriorum ſocietatem eos ſolos admittunt, qui cives et vicini ſunt: hi non à naturâ, non à Deo iudices ſunt, ſed ab artibus humanæ malitiæ inventi natura ſpeculorum. Quos autem facit aut Deus aut iſta regis principes et iudices, non ſpectulares, ſed opaci exiſtunt; qui nec vicinos agnoſcent, nec faciliè contra veritatem ſpanguntur. Quippe ſpectulares illi, ut habent inſtar ſpeculi, quòd ab adjunctis et vicinioribus præoccupantur, ita ſimiliter habent inſtar ſpeculi, quòd vitrei ſint, et vel levi munere corrumptantur. Id quod affirmat Veritas ipſa in Proverbiis dicens, c. 28, v. 21: *Qui cognoſcit in iudicio faciem, non bene facit iſte; et pro bucellâ panis deſerit veritatem*. Novit ſanè Spiritus divinus affectus humanos, et qualiter inter ſe conjuncti ſint; et iſ aſſerit hæc duo eſſe conjuncta in malo iudice; et agnoſcere faciem, et pro bucellâ panis deſerere veritatem. Sed non talis Deus, qui perſonam non accipit tyrannorum et principum, ſi quando cum paupere controverſiam inierit: qua ut creator eſt omnium, ſic etiam omnium æquè erator eſt; et ſicut leges ſtatuit, ſic etiam illarum eſt custos et vindex.

VERS. 20.—*SCRIBTO MORIENTUR, ET IN MEDIA NOCTE TURBANTUR POPULI* (1), ET PERTRANSIBUNT, ET AUFE-

(1) Præcedenti verſiculo docuerat, Deum, dum iudicat, nemini parcere. Describit hic illius iudicium de tyrannis. Præcipiti ſubitoque fato illius interficit: vel permittit, ut ſubdita illis gentes, captis armis, hoſtium partibus eſſe adiungant; vel denique, ut tyrannus, homo violentus, homicida, impius, novo et inſtitato mortis genere, ab hominibus non illato, intereat. Il-

RENT VIOLENTUM ABSQUE MANU. Tantum abest ut tyrannos et potentes homines revearetur, si contra pauperum Deus invisibili manu, sive morbo, sive peste, sive ministerio angeli exterminatoris cecidit. (Calmet).
 SUBITO MORIENTUR: si voluerit Deus, nec resistere poterunt.

MEGA NOCTE. Quod tempus insidiis parandis opportunum est.

TURBANTUR POPULI. Audito inopinato casu sublatis principis; alii explicant de seditione populari.

PERTRANSIBUNT. Illic et illic discurrent.

VIOLENTUM. Tyrannum violentem regnantem.

ABSQUE MANU. Aliqui interpretantur, facile; alii, absque acie, et armato exercitu, sed tantum factione pauperum. Alii explicant, absque manu, id est, absque praesidio erit.

(Menochius) Absque manu valida, sive copis militariibus, facillime auferunt seditionis populi violentum tyrannum de medio. In media nocte, in tenebris et improviso: si justo suo iudicio Deus ita vel decernat, vel permittat. (Tirinus).
 Momento morientur utrique, alii volent illic, nec resistere possunt. Et in media nocte, (ut Exod. 11, Ps. 119, 62, i. e., derempit, inexpectato, in alta quiete, ubi se maxime florere cogitant, dum minime cogitant. Conf. supra 27, 20. Commentoventer populus, synthesis, qualis in: turba ruunt, ut Ps. 64, 9, 66, 1, 68, 11; i. e., tote gentes successione quasi e suo loco et statu dimoverunt. De verbo וְיָצָא vid. not. ad Ps. 49, 8. וְיָצָא Et transeunt, i. e., pereunt, consumuntur. Non enim pro migrare alio, sed pro abire in sepulchrum, transiensit verbum h. l., intelligendum, ut Ps. 57, 56; Nah. 1, 12; ut verbum יָצָא Coh. 4, 4. Et auferunt potentem, scilicet auferentes) i. e., auferunt, impersonaliter, ut supra 48, 48, ubi not. vid. Syrus, qui agnoscat fortem, verit, pro וְיָצָא videtur וְיָצָא legisse. וְיָצָא, non manu, i. e., nulla hominum manu adhibita, sed nati tantum Dei cuius potentiam exagerrat ex eo quod terreni principes saepe magnis viribus et copiis contractis, opus habeant ad hostes suos vincendos; sed Deus facile et nullis armis aut vi adhibita, quos vult perdere, etiam potentissimos perdit. (Rosenmüller).

SCRIBO, vel momento, moriantur, vel, moriantur, scilicet utrique, tam potentes quam divites, nulli volit ille, ex versu praeced. Nec vel resistere possunt, vel conqueri quod sibi fiat injuria, quia Deus nemini est debitor, nec quicquam sine ratione vel aequitate facit.

ET IN MEDIA NOCTE, et vel aut, vel, etiam, in media nocte, ad verb. in dividio, vel dimidiatione, (vel medicati-bus) negat. In profundam quietem, (speculatibus) dum scilicet minime putant, et maxime securi sunt. Vide Exod. 12, 29, 2 Reg. 19, 35. וְיָצָא in nihilum est, pro וְיָצָא, vel, ut Exod. 11, 4, וְיָצָא. Hae verba alii connectunt cum praecedentibus: Moriantur etiam media nocte, Alii cum sequentibus: Et media nocte commoveantur, etc. Ita ferre omnes.

TURBANTUR, etc. Commentoventer, vel commoveantur populus, vel populi, synthesis est: rectius synesis, ut in illis: Turba ruunt; pars in frusto secant. Dimovebuntur e loco suo et statu. וְיָצָא verbum rarum, contemnere, moveri, ut Psal. 19, 8. Alii: Turba ruunt, clamabant eo calamitatem immissam a Domino, velut perturbationi tam repentino et alieno casu.

ET PERTANSIBUNT, i. e., consumerunt, peribunt. Transire non est migrare alio, sed abire in sepulchrum. Hebraei exponunt ex Eccles. 4, 4. וְיָצָא וְיָצָא, alii abii, i. e., moritur. Sic Job. 14, 20, Psal. 144, 10. Ita transire sumi videtur, Psal. 57, 56; Nah. 1, 12; sic transire los dicitur qui perit, Jac. 4, 10; Sic caelum et terra praeteribunt, Matth. 5, 18. Aut intereant, discedunt.

ET AUFERUNT, etc. Auferunt, sive removere, non manu; vel, non ea manu, auferunt, sive removere impersonaliter; ut Luc. 12, 20: Tollent animam, i. e., tollent. Haec formula loquendi Chaldaeis et in nov. Test. frequentissima est. Emphasis tamen subest. Re-

rent iniquè disceptent, ut per ipsos pauperes gravissimo nonnunquam eos supplicio constringat. Contin-

movent, scilicet quaecunque remouent, h. e., omnia quae cooperantur ad hominis necem in ipso sine difficultate operantur. Non manu, sive vi, ut Dan. 2, 51, 45. Subauditur hic nomen angelorum. Auferuntque angeli vultum, nullo negotio; vel, auferunt neutro seditionis populi. Alii haec cum praecedentibus neclunt, et sic reddunt: Commoveat populus, et insulet, (Heb. praeteribunt, i. e., insiliunt aut prosiliunt,) epicheque de statu suo, tyrannum non manu, i. e., non potentia ac virtute, sed seditione facta. Turbantur populi, sic solent occiso tyranno, vel, ut occidant concitato tumultu; et pertransibunt, aut ipsi tyranni, aut populus ad patrandam ejus cadem; et auferunt violentum absque manu, i. e., non tam vi, quam ex Dei nutu providentes ne sit diuturna tyrannis. Alii sic: Discedentque virtute illius qui est fortis absque manu. Et auferunt fortis, vel potens, etc. Auferunt praepositi abiectione manibus. Tollanturque generosa multa adhibita vi, neutro extrinsecis tollantur divinitus. Deus facile et sine armis vel potentissimos perdit. (Synops.).
 Ils seront enlevés par une mort subite, et dans le milieu de la nuit, les peuples seront émus. Ils passeront, et ils enleveront le fort, le puissant, sans que la main des hommes y soit employée; Ou: Et les puissants seront enlevés sans....

Toutes les circonstances de ce que dit ici Eliu, ont tant de rapport avec ce qui se passa en Egypte, lorsque l'ange exterminateur y fit périr tous les premiers nés dans le milieu de la nuit, et que toute l'Egypte fut dans le trouble et le deuil, pour qu'un seul homme d'aucune maison ne fut exempté, et qu'on ne pût attribuer aux hommes, mais seulement à la justice divine: toutes ces circonstances, dis-je, paraissent si semblables, que plusieurs interprètes ne doutent point que ce ne soit le même événement qui est rapporté ici, et dans l'Exode. Mais les uns prétendent que le Prophète, qui, selon eux, a rédigé les mémoires de l'histoire de Job dans un siècle fort éloigné du sien, y a ajouté cet exemple: et les autres croient qu'Eliu l'a véritablement rapporté, parce qu'il était arrivé de son temps, et que la mémoire en était toute récente lorsqu'il en parlait.
 Je ne puis néanmoins me persuader que ce soit la même chose: et plus j'examine ce que dit Eliu, et ce qu'il veut prouver, moins j'y trouve de vraisemblance. Son dessein est de faire voir que Dieu jette les souverains, et même très-sévèrement, sans avoir aucun égard au rang qu'ils tiennent parmi les hommes. Il déclare qu'il les punit lui-même immédiatement, parce qu'ils n'ont point sur la terre de supérieurs ni de juges; qu'il les enlève dans le temps où ils s'y attendaient le moins, souvent au milieu de la nuit et de leur sommeil; qu'il les enlève et accident imprévu étonne tous les peuples, mais que le trouble où ils sont ne rappelle pas leur ancien maître, qui est déplacé pour toujours, et qu'une main invisible a arraché du trône pour ne l'y rétablir jamais.
 Ce sens, qui est simple et naturel, convient parfaitement au dessein d'Eliu, au lieu que ce qui se passe en Egypte lui est tout-à-fait étranger. Car dans cet événement, Pharaon fut épargné, et les plus pauvres des Egyptiens furent soumis à la même peine que ce prince, en perdant comme lui leurs premiers-nés. A primogenito Pharaonis.... usque ad primogenitum ancillae que est ad molam. Ainsi l'on ne peut en rien conclure de particulier pour les princes qu'Eliu avait principalement dans l'esprit, et dont il voulait rapporter le châtiement personnel.

Une chose peut faire de la peine; et c'est le terme, transibunt, qui paraît marquer le passage de l'ange exterminateur, et qui est lié, ce semble, avec le terme suivant, auferent, qui marque l'action de l'ange. Mais je ne crois pas qu'il faille unir ces deux mots, ni les rapporter aux mêmes personnes; transibunt, est

git enim aliquando iniquis modis à tyranno ignobile vulgus oppressum, ut subito in eum seviat, magnoque tumultu in civitate excitato, nocte intempesta ipsam quærat et inveniat, facileque, nemine ei auxilium ferente, vitam crudeliter auferat. Hoc enim significat Hebraismus ille, absque manu, id est, facile. Ita Julio Casari, Neroni, Heliogabalo aliisque regibus et imperatoribus evenisse memoria proditum est; ut bene cecinerit Juvenalis, Satyrâ 10:

Ad generum Cæteris sine cæde et vulnere pauci Descendunt reges et sicâ morte tyranni.

Septuaginta verò interpretes hanc sententiam, quam et Hebræa verba declârunt, prætermiserunt, et aliam, textui quidem aptam, ejus loco posuerunt, quæ sic habet: Καὶ ἐν ὄψεσσι ἀποθνήσκουσιν καὶ ἐπιπέθουσιν ἄδελφοί, ἐκπεπαιρωτοὶ γὰρ παρὰ τοὺς ἐπιπέθουσιν ἀδελφούς: Frustrâ autem usâ venerit eis clamare et precari virum, cum iniquè usi fuerint potestate exclusis infirmis. Id est, tanta integritate et severitate Deus jus dicit principibus atque tyrannis, ut nullis clamoribus nullisque eorum precibus læctatur, nedum quidquam eorum personas revearetur. Et jure quidem optimo tam severe cum iis se gerit, qui tam iniquè potestatem quam habebant sumt abusi, pauperes et infirmos homines partim in exilium, partim è vitâ expellendo. Non desunt tam in sacrâ quàm in profanâ historiâ exempla eorum qui dum imperium exercent tyrannicum, facto in eos populari impetu morientur obierunt non incrementi; sicut paulò ante citatus de principum fato cecinerit Juvenalis. Dicuntur autem hi absque manu periisse, quia externas cogere acies et alienas manus conducere necessarium non fuit ad reges extinguendos, cum satis in illos arderent domesticorum et subditorum odia, qui in communem hostem incredibili conspiratione conspirarunt; aut quia eò adegerunt reges pessimè de sua republicâ meritis, ut antequàm irruerent hostes, mortem antevertèrent, et suâ sibi manu mortem consequerentur. Qualis in Annalibus sacris traditur fuisse Zambri rex Israel, qui cum videret se urgeri à potentiore hoste, et omne desperaret effugium, ingressus est palatium, et succendit se cum domo regis, 3 Reg. 16, 18. Quod item fecisse Judæos tradit Josephus, lib. 5 de Bello Judaico, cap. 14. Et idem de Sardanapalo scribit Justinus lib. 1. Vel fortasse absque manu dicitur auferendus tyrannus, quia illum internus dolor et subito extinguat, non vis extrinsecis allata. Ita Sanctius et Sinuica. Neque obstat huic tremendo iudicio multiplex dolus et ingeniosa seclerum occultatio.

VERS. 21. — OCULI ENIM EIUS SUPER VIAS HOMINUM, ET OMNES GRESSUS EORUM CONSIDERAT (4). Hoc gravis-

simum et firmissimum argumentum est ad probandum Deum non subversurum iudicium: ab hominibus enim ob eam rem subvertitur, quòd eos res multa lateant, neque tacitas cogitationes et animum impij hominis iniquum penitus cognoscant; facileque eorum mentis acies externâ auctoritate et divitiarum splendore perstringitur, ut secundum divitem sceleratum iudicent. Quam ob causam boni viri vehementer reformidant in hominum iudiciis cum sceleratis hominibus contendere. At non ita, inquit Eliu, in Dei iudicio accidit: nihil enim eum latet, sed omnes omnium hominum gressus et via, id est, vivendi rationes, ei patent; quare minime in iudicio errare potest. Tu autem, Domine Sabaoth, qui fatillas justè, et probas renes et corda, dicebat Jeremias, c. 11, v. 20, significans conjuncta et consequentia esse illa, scilicet, justè iudicare, et probare renes et corda. Hæc de locusten-tissime dixerit Iherosolimitanus, dum ait, c. 4, v. 7: Quoniam spiritus Domini replevit orbem terrarum, etc. Propter hoc qui loquitur iniqua non potest latere, nec præterit illum corruptis iudicium. In cogitationibus enim impij interrogatio erit: sermorum autem illius auditio ad Deum veniet ad correptionem iniquitatum illius. Quoniam auris zeli audit omnia, et tumulus murmuratio-num non abscondetur. Jeremias etiam ait, c. 17, v. 9: Præavum est cor omnium et inscrutabile, quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutator cor, et probans renes: qui do unicuique iuxta viam suam, et iuxta fructum aditum-tionum suarum. Vide que ad cap. 18, vers. 16, de hoc argumento diximus. Eòdem spectat id quod sequitur.

VERS. 22. — NON SUNT TENEBRE, ET NON EST UMBRA MORTIS (1), UT ASCENDANTUR IBI QUI OPERANTUR IM-

omniò hominum, uno lecti oculi, actuque intelligendi, ita cernit simul discernitque, ut nihil illam aciem sole lucidiorem vel effugere, vel eludere queat. Episcopus Eliensis (Patrius) huic collineavit: Deus equè partim ex ignorantia, quam ex metu, impunita di-mittere horum crimina, vel aliquam iniquitatem committere; excusari debet, quippe qui omnes vias viri habeat exploratissimas. A. Schultens. (Rosenmüller.)

Et omnes gressus eorum (vel ejus), considerat, vel, videt, respicit. Deus contemplantur ac discutit consilia et opera hominum. Nihil eum fugit; idèd tales impijos, vel reges vel populos, saepe punit ob scelera, etc., ne sibi in iis blandiantur. Hæc addit, ne quis putet Deum ista, quæ vers. 20 dicta, injustè facere sua abusiva potentia. Qui iudicium auferit, vel rem non novit, vel externa tantum spectat: Deus et penetrat interiora, non est, et omnia perspecta habet: ergo agit æquabiliter (Synops.).

(1) Nulla adeò densè sunt tenebræ, ut peccantes mortales tegere possint, ne ab oculis Domini videantur. UMBRA MORTIS. Umbra densissima, et obscurissima. (Menochius).

Illi quidem conantur suam improbitatem occultare, et subtiliter eam excusant, prætextant, palliant; ne-tiquàm tamen nebulam offundere valent oculis illius, qui in densissimas usque tenebras, et profundissimâ secreta penetrat. (Rosenmüller.)
 Umbra mortis, id est, densissima; quamvis densis-sima caligo. Ut abscondantur, etc. Ubi Deum latere possint. Quantumvis occultis petunt latebras, omnia

la même chose que, morientur, et se rapporte aux princes. Auferent, est ici dans le sens impersonnel, et signifie tous les accidents imprévus qui les enlèvent, et dont la cause est secrète. (Duguet.)
 (1) Nam oculi ejus sunt super vias viri, sunt intenti in acta ejusque; et omnes ejus gressus videt. Ut versu praeced. à Deo remoto est prosopeleptis suspicio, ex in-dependentiâ ejus, quantumque magno-rum et parvo-rum equali dependentiâ; ita nunc eadem suspicio depellitur ex omnicientiâ, quâ vias et gressus omnium

quittatem. Id est, nihil quantumvis occultum latere potest, cum qui omnia fecit, et omnia conservat: nam, ut Paulus ait, Hebr. 4, 15, non est *ulla creatura incensibilis in conspectu ejus*. Dei enim visus perspicacissimus cum sit, in ipsis antris latentes peccatores apertè cernit, adeoque severe plectit, ut nullum redintegrandi etiam occulit locum eis relinquant. De hæc Dei perspicacitate eadem ocula cordis penetrante vide que, cap. 10, vers. 4, cap. 22, vers. 2 et 15, cap. 24, vers. 15, notavimus.

VERS. 25.—*NEQUE ENIM ULTRA IN HOMINIS POTESTATE EST, UT VENIAT AD DEUM IN JUDICIUM (1).* Cùm

ejus oculis patent. Vide Job. 26, 6, et Psal. 159, 11, 12. Nemo se occultare potest, nec veritati tenebras offundere, aut justitiam tardare ampullis verborum et subterfugiis. Nullis tuis aut fallacis possunt se tegere. (Synopsis.)

(1) Judicia Dei longè alia sunt à iudiciis hominum, non examinant et correctioni obnoxios. Ubi Deus sententiam pronuntiaverit, nullus est provocandi locus. Hebræus: *Non imponet amplius hominibus, ad eundem ad Deum in iudicium.* Eandem causam Deus bis non ager, neque integrum tibi este iterum queri, te immerentem ab illo esse damnatum. (Calmet.)

NEQUE ENIM ULTRA, etc. Quasi dicat: Non est in hominis potestate divinum iudicium declinare, aut Dominum celare scelera, quæ admittit; omnia enim illi nuda sunt, et aperta.

ULTRA. Id est, postquam peccavit. (Menochius.) NEQUE ENIM ULTRA, cùm semel à Deo condemnatus est homo, in ejus potestate vel arbitrio est, ut veniat iterum ad Deum in iudicium, seu appellat à male informato ad male informatum: multo minus, ut ab illius sententiâ appellat ad aliud tribunal; aut exceptioni sententiæ moras injiciat, fraudes necat, novas tenebras offundat, ut fit in hominibus (Tirinus).

NEQUE ENIM ULTRA IN HOMINIS POTESTATE EST, nempe, vel, divinum iudicium declinare; vel, Dominum celare scelera sua. Hebr. possit, juxta Vulgatum, sic exponi: *Quia non ultra inquam ponet Deus super virum; i. e., potestatem nunquam faciet homini ut de se ille queri possit, quia semper à Deo jus erit. Tibi itaque non permittit queri, etc., nec eum credas aut tibi plus imponere quam tua sors ferat, ut tequin iniquè ullo modo agere.* Ita וְשֵׁי נִפְגְּמִי signi. ponet: non ponet ultra in hominis potestate, etc., q. d.: Hoc ei in omne tempus denegavit. Alii: *Quia non, vel, neque enim, super virum, vel, super aliquem (vel, hominē), ponet, sive ponit, (vel imponet), amplius (i. e., ubi aliquem in jus vult rapere, non ampliat, non patitur diffindi diem. Confer sequentia. וְשֵׁי נִפְגְּמִי est, douter de lui, prolatore, cause mora necetere): vel, amplius quid, vel, adiac, vel, ultra, i. e., ultra peccatum aut meritum suum, de quo ille queri justè queat, ut tu facis. וְשֵׁי וְשֵׁי ultra additionem significat. Neque enim imponit utiquam plus quam par est, nempe, penam graviorem delicto. Certè is nihil imponit nimium homini. Belg.*

Non enim impingit Deus cuiquam quod non fecit. Alii aliter: *Non possit super virum quod futurum est; i. e., Deus non commisit homini futuro, sed ea sibi reservavit. Non enim hoc iam homini permittit: Non possit amplius, i. e., in ejus arbitrio reliquit. Nam non est dispositurus contra ultimè amplius tenebrarum, sequentia porro sic reddunt, quando ambulat contra Deum forlem in iudicium, i. e., quum decretum est non differre supplicium in eos qui protervé oppugnant Deum, non laborat ut aliunde accessat, nam satis habet in promptu. Nam non ad virum advertit insuper, ut eat, etc. Satis habet Deus quod cognoscat omnia, non opus est ut insuper hominem audiat; neque ulli hoc indulget, ut agat causam suam verbis. Non igitur eloquentiâ*

igitur Deus abditissima queque videat, neque homo peccator aliquid ad Dei iudicium adferre possit novi, quod ille non viderit; non est cur speret retrahendo iri iudicium, quod tunc fieri assolet in humano foro, cum nova accedit rerum cognitio, que de priori consilio aliquid mutat. Non ergo est ultra in hominis damnati potestate, ut in iudicium Dei rationes novas producturus reveatur. Ex quo profectò efficitur, ut Deus nullo modo iudicium pervertat, cum non sit regressus vel appellatio ab ejus sententiâ, uti esse deberet, si ulla culpa in jure dicendo fedari posset.

Septuaginta ex Hebræo vertunt: *Ὅτι οὐκ ἐστὶν ἐν ἀνθρώποις ἐνδὴν τῶν σπέρματός τοῦ θεοῦ ἐπιφέρει ἵνα ὑπάσθωσαν ὀφθαλμοί σου πρὸς τὸν ἄνθρωπον ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν δόξῃ σου ἁμαρτία*: quoniam super virum non ponet ultra: Dominus enim omnes inspicit. Exponunt Græci quòd post mortem non sit amplius in hominis potestate electio agendorum. Symmachus: *Ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν δόξῃ σου ἀφαιρῆσαι τὸν ἄνθρωπον, nisi in homine situm est amplius.* Quidam verò sic accipiunt, quasi Deus homini non amplius oneris quam debeat, aut quam ipse homo ferre possit, imponeret: sed cum continua series textus de iudiciis agat, de isdem explicandum est; nempe hominem non posse Deo sententiam reddere irritam, aut arguere injustitiâ; et quamvis possens Deum in jus vocare, ipseque nobis respondere teneretur, et eorum que agit reddere rationem, nobisque liceret ad ipsi resistendum os aperire, id tamen nihil profuturum. Nam tandem rationibus et calculis diligenter subductis invenitur Deus nos nequaquam nimis et præter æquum premere. Cur? Quia peccata nostra ipsi penitus cognita sunt et ita explorata, et castigationis etiam, quam meremur, mensuram exactè nôrit; que delicta minime excedit; adeò ut Deus necessariò justificetur in semetipso, et semper vincat cum iudicari. Caveamus igitur nobis hoc sumere, ut litem adversùs ipsum suscipiamus. Quamvis enim speciosam causam coram hominibus habeamus, quodam coram Deo comparendum erit, in iis omnibus, que obijcere et in medium adferre volumus, confusi erimus.

VERS. 24.—*CONTERET MULTOS ET INNUMERABLES,*

ullius animus ipsis à recto deflectitur. וְשֵׁי שׁוּב. ubi cor suum: q. d.: Neque enim viri est ut ponat ultra; non est quòd in animum inducat homo utiquam cum Deo contendere. וְשֵׁי וְשֵׁי ultra, i. e., in seculum. Ut veniat (vel, ut eat, sive ambulet, ut quisquam ambulet) ita ut ambulare possit, vel, cum vadit, ad Deum (vel, cum Deo, apud Deum, vel, contra Deum), in iudicium, vel, in jus, vel in iudicio, vel ut jure experiat; hebreum varè explicant. Uti enim possit merito in jus trahere, et cum eo contendere de excessu poenæ. Opponit hoc querelis Jobi, qui se præter meritum affligi querelatur. Habeti semper et afferret istam causam Deus cuius hominem affligit, etsi gravissimè. Alii: *Ut justè eorum Deo versetur.* Alii totum sic reddunt: *Nam non super virum ponit, scil. cor, quod subintelligitur, ut Jud. 19, ult. Isa. 41, 20, diu (וְשֵׁי) hic moram temporis significat, ut Gen. 46, 50, ut eat ad Deum in iudicium: non attendit Deus illi qui moras necetere, et contentiosis seram in iudicio suo reciprocare velit; ut in humanis iudiciis appellando et procrastinando justitiâ eludi et exsecuto protrahi solet. Venire in iudicium cum aliquo est, cum eo litigare. Porrò, וְשֵׁי non ponitur, ut Gen. 49, 29: Sepelite me ad patres. (Synopsis.)*

ET STARE FACIET ALIOS PRO EIS (1). Hæc contra principes et tyrannos dicuntur, quorum Deus non accipit personam: de quorum numero putat esse Jobum, quem hoc loco et hæc oratione præcipuè pungit Eliu: ait igitur in Deo eam esse potentiam, eam in tyrannos vrosque opibus aucte auctoritate principes libertatem, ut illos momento temporis de solo depellat; et alios eorum loco cum eadem aut etiam majore auctoritate sufficiat. Quod accidisse affirmat Job, aut illi eventurum esse minatur. Contigisse porro hæc aliquando ante Jobi seculum verisimile est; licet id ignoremus. Aliis deinde temporibus sic accidit frequenter; ut laboris videatur otiosi id velle confirmare.

Porrò hæc non solum in tyrannos et principes seculares dicuntur qui potestate sua abutuntur, verum etiam in malos pastores et iniquos sacerdotes in primis quadrant, à quibus sacerdotium auferendum significatur. Quem sensum D. Hieronymus ex illis verbis elicit, hæc comminariam sententiam illustrans exemplis de Heji et Samuele, de Saule et Davide, de

(1) Delebit impios Deus, viribus licet ac numero validos, eorumque loco alios excitabit. Docet id secularium ferè omnium experientia: quæ est potentia sua hodiè querens, quò specti sint veteres Assyrii, Chaldei, Ægyptii, Lydii, Lacedæmones, Athenienses, Carthaginienses, Galli, quorum nomina utraq;que historiæ pagina offeruntur. Hebræus: *Destruet, conterit fortes absque numero.* (Calmet.)

CONTERET MULTOS ET INNUMERABLES. In Hebræo: *Conterit insignes sine investigatione.* Non habet opus longa inquisitione, cui omnia aperta sunt.

AC STARE FACIET ALIOS PRO EIS. Dignitates eorum tradit aliis. (Grosius.)

Conterit potentes absque investigatione, ut non opus habeat longa prius inquisitione, uti homines, quibus res statim nota non sunt. Ille verò, cui omnia aperta sunt, non indiget investigationibus; sed confringit vel potentissimos sine examinatione, et probatione testium, et dignitatem eorum aliis confert. Alii וְשֵׁי נִפְגְּמִי intelligunt: ita ut eorum numerus investigari non possit, ut supra 9, 10. Ita Hieronymus: *conteret multos innumerales.* Et Syrus: *qui affligit multos sine numero, seu infinitos.* Nec aliter וְשֵׁי וְשֵׁי cepit Chaldaeus, sed בְּרָוְכֵרֹוּ de fluctibus ingenibus intellexit; et videtur putasse alludi hoc versu ad historiam transitis Israelitarum per sinum Arabicum: *Frangit fluctus maris, qui multi sunt, in medio aquarum, et stare facit alios sequentes.* Alexandrinus: *Ὁ καταλύωντας ἀνθρώπων καταλύωντας, τὴν δὲ καὶ ἰσχυρὸν, ἀπὸ τῆς τῶν ἀδελφῶν.* (Rosenmüller.)

CONTERET, etc., conterit, vel confringit, vel conteret, fortes sive potentes, (vel multos, Vulg. nam בְּרָוְכֵרֹוּ ad utramque quantitatem refertur; sed malo, fortes), non investigatio, sine investigatione, sive inquisitione; id diversimodè explicant. Non habet opus longa inquisitione, (sicut homines), cui omnia aperta sunt. Vel, ita ut causa investiganda non sit quare id fecerit, nec quisquam merito queri possit. Vel, quòd simpliciter, ita ut numerus eorum pervestigari non possit, q. d., innumeratos. Infinitos, infinitè, quorum non est pervestigatio, redit ad potentiam Dei describendam. וְשֵׁי conteret, ut Psal. 2, 9, à וְשֵׁי potius quam à וְשֵׁי, ut sentit Kimbi in quo significat Syris frequens est. Et stare faciet, etc., et statuit, sive constituit (vel subrogat, sive substituit, sufficit, stare facit, vel faciet), alios pro illis, vel eis, vel, loco, sive in locum, eorum, nempe fortium quos delebit. Dignitates eorum tradit aliis. Dei enim est gentes et regna transferre, Dan. 2, 21. (Synopsis.)

Judeorum populo et gentium: quorum alios de sua dignitate deiecit, alios eis successuros excitavit. Aliquam incurrit saltem leviorè circa eos gubernandas incurret olim episcopus Ephesus, juxta illud, Apoc. 2, 4: *Charitatem tuam primam reliquisti.* Hoc est, interprete Hugone, reliquisti tuam illam pristinam diligentiam in tuis gregibus pascendis: quamvis in tuis moribus gubernandis laudabilem te exhibeas. Quam igitur poenam illi Deus comminatur? Memor, inquit, esto unde excideris; et age penitentiam; et prima opera fac: sin autem, venio tibi, et movebo candelabrum tuum de loco suo, Apoc. 2, 5: Ubi candelabri nomine episcopalis dignitas intelligitur. Non dixit destruiam, aut extinguiam, sed movebo: hoc est, à te in alium transferam, qui tuam negligentiam resarciat et instauraret; et quem tu intuens tuo munere donatum multò magis crucieris.

Verissimum igitur fuit illud oraculum Eliu de divinâ providentiâ dicentis: *Conteret multos innumerales, et stare faciet alios pro eis.* Quibus verbis non solum multitudinem negligentium prelatorum exaggerat vocando *innumerales*, sed etiam potentiam et opes, vocando *multos*. Non enim sensus est fuisse multos numero, sed fuisse fastu et majestate præcèllentes, ut Pineda noster advertit: nihilominus eos omnes ait à Deo deturbandos, neque defuturos, qui ex pulvere assumpti in eorum locum excitentur; causam verò tanti supplicii fuisse, quia oves non pascebant, sed perdebat; quas ad clamores apud Deum querelularum plenos excitandos suâ perversa dominandâ libidine provocabat; id quod significat dim panlo post subdit, e. 54, v. 28: *Ut pervenire facerent ad eum clamorem egenti, et audiret vocem pauperum.* Hoc infortunium vaticinatus est David Jude proditor, Psal. 108, 8: *Episcopatum, inquit, ejus accipiet alter.* Quam enim ille indignissimum amisit dignitatem; Matthias dignissimus recepit. Scilicet pastoris munere spoliari oportebat eum, qui lupus in Dominicum gregem incubatib, et qui divinum illum Agnum Christum Dominum Luporum faucibus ingerebat, non pastoris, sed tortoris munere fungebatur.

Ceterum Septuaginta locum hunc ita vertunt: *Ὁ καταλύωντας ἀνθρώπων καταλύωντας, ἐνδὴν τε, καὶ ἀπὸ τῆς, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν δόξῃ σου ἁμαρτία*: Qui comprehendit non vestigabilia, et gloriosa, et magnifica, quorum non est numerus: in Hebræo est: *Conterit fortes absque investigatione sive inquisitione.* Quod sicut de numero accipi potuit, ita etiam, inquit Pineda, nihil obstat, ut ad occultum Dei iudicium nobis incognitum et inexploratum referri possit, quasi dicat: Principium interitus et intereundi causa; in delictario sunt; nos non sumus eorum iudices, sed Deus, quem minime latent: explorata ille habet corda regum inscrutabilia, et mille sinibus flexionibusque prava. Quare Deo non opus est more iudicium terrenorum inquisitione uti: sunt enim illi creature; multum est in ipsis ignorantia; mediis igitur illis untantur oportet; neque enim divinare possunt. Quia verò omnia Deo patent, ipse homines, etiam non servato ordine, qui licet inferius in iudiciis humanis lo-

cum habet et servatur, iudicabit. Cum enim homines aliquem in iudicio publico condemnant, modas et forma iudiciorum usitata observatur; ita ut tota res vulgo innotescat, etiam et titulus rei divulgetur, ab eo perpetrata crimina cognita sint, et quomodo convictus fuerit declaratur. Sed Dei potentia et auctoritas ejusmodi legibus humanis non est adstringenda, quia conterit sine inquisitione; hoc est, non declarata nobis causa, omnia tamen cum aequitate et iustitia facit.

Tropologice S. Gregorius, lib. 25 Moralium, cap. 8, hinc nos ad humilitatem adhortatur dicens: *Hac sententia, qua narratur aliorum erigi, aliorum autem vita confingi, et spes nutriri humilitatis, et elatio premitur superbiorum, dum et illi bona possunt amittere, de quibus superbiunt, et isti ea percipere, qua, quia non habebant, contemnantur.* Formidamus igitur in his que accipimus, nos eos qui illa necesse assueti sunt despiciamus. Quid enim sumus homines? novimus, quid autem post paululum possimus esse necimus. Hi vero, quos fortasse despiciamus, et tarde possunt incipere, et tamen vitam nostram ferventioribus studiis anteire. Hoc nimirum est quod Angelus episcopum monet in Apocalypsi dicens, c. 5, v. 14: *Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. Quem locum Rupertus in Commentariis suis explanans, quid est, inquit, istud? et mox respondens subdit: Hoc nemp, tu in humilitate firmo pede consistes, ne mox pede corruas, et corrumpendo coronam tibi preparatam amittas, et alius in locum tuum, succedens illam accipiat, quapropter David rogabat Dominum dicens, Psal. 16, 5: Perlice gressus meos in semitis tuis, ut non moveatur vestigia mea. Et quidem hoc fieri non potest, ut perdat coronam quisquam eorum quos Deus praececit, et ad coronam praedestinavit: revertantem et fieri potest, et factum est, ut is coronam perderet, quem Deus ad coronam vocavit vocatione visibili, sive qua ab hominibus potuit videri. Nam, exempli gratia, Judam Dominus ad coronam vocavit Apostolicam; quem tamen ad coronam non praedestinavit, quia coronam indignum fore praecitavit: unde et coronam ejus, scilicet Apostolicam honorem, alius accepit, in locum ejus successit Matthia; sicut in Psalmo 108, scriptum est: Piant dies ejus pauci, et episcopatum ejus accipiat alter. Quod B. Petrus, Act. 2, de Judu interpretatur est. Nemo itaque quamvis certat, multum de coronam confidat: qua si omnium praecius Deus te in fine dignum coronam fore scit, tu tamen necis.*

Hinc D. Thomas, in prima parte quaest. 15, art. 6, disputans ad praedestinatio sic certa, cum ex loco Apocalypsis superioris citato argumentatus esset, non videri certam; quia corona, que est praedestinationis effectus, potest amitti, et ab uno in alium transferri, sicut dicitur in dicto loco Apocalypsis: ad hoc ipse respondens, ait dupliciter coronam dici alienius: uno modo ex divina praedestinatione; quod is sit ab aeterno praedestinatus a Deo ad coronam caelestem; et sic nullus coronam suam amittit, dicens Augustino, in libro de Bono perseverantia cap. 14, praedestinatio nemo esse praescientiam et preparationem beneficiorum Dei, quae certissime liberantur quicumque liberantur.

Alio modo dicitur corona esse alienius non ex divina praedestinatione, sed ex merito gratiae, quam ille habet. Quod enim mereatur quodammodo nostrum est. Sic autem quis potest amittere coronam, perendo scilicet meritum suum propter lapsum in peccatum mortale. Alius vero coronam illam amissam dicitur accipere, eo quod in locum ejus subrogatur. Non enim permittit Deus aliquos cadere, quin alios in eorum locum erigat, secundum illud quod hic ait Eliu: *Conteret multos innumerabiles, et stare faciet alios pro eis.* Sicut in locum angelorum cadentium substituti sunt homines, et in locum Iudaeorum Gentiles. Praeclarum hujus rei exemplum habemus in illis quadraginta martyribus, quorum natalem martyrii celebrat Ecclesia nono die martii. Substitutus autem in statum gratiae loco alterius, etiam quantum ad illud coronam accipit illius cadentis, quod de bonis quae alius fecerat in aeterna vita gaudebit: ubi quisque gaudet de bonis operibus tam a se quam ab alio quolibet factis. Ita D. Thomas.

VERS. 25. — NOVI OPERA EORUM; ET IDEMCO INDUCIT NOCTEM, ET CONTERENTUR (1). Non ignorat

(1) Deus novit opera impiorum, quos tenebris obvolvunt, et malis opprimit. Tenebrae, ubi saepe aliis animadvertisimus, sunt infortunia, et vita hujus calamitates. Hebraeus: *Ideo Deus cognoscere faciet opera eorum; transibit nox, et conterentur.* Intra illud temporis spatium, quod inter noctem diemque intercedit, conterentur. (Calmet.)

Propterea quod cognoscit facta eorum, eos scilicet conterit. Et convertit, super illos, noctem, calamitatum intellige, diem illis in noctem vertit, felicitatem in miseriam (conf. Amos 5, 8, 9), et alternat. Potes hic continuare: itaque, quia eorum facta cognoscit, in illos noctem convertit, noctem illis et tenebras offundit, ut alterentur. Sunt, qui hoc transitive exponant, facit cognoscere, facit ut ab omnibus eorum scelera cognoscantur, ut omnes videant penas quae illis postea irrogantur, merito irrogari, et hinc sententiae convenienter alterum hemistichium sic interpretantur: *Convertit, mutavit, illis noctem, sicut in diem, ut, quum putarent sua facta latere, fiant omnibus nota.* Sed hoc subaudiatur: plane arbitrarium, et non nisi non nisi intransitive usurpator. (Rosenmuller.)

In Hebraeo: *Sic cogita facit opera eorum.* Nam homines eam potentiam aliquem tam dure a Deo tractari vident, querunt quae ejus vita fuerit, et inveniunt merita penae paria. (Grotius.)

Ideo, vel propterea, cognoscit (vel, qui cognoscit) eorum facta, improba scilicet, vel, quae cognoscit, vel, cognoscere facit, sive nota facit, vel ad notitiam profertur, i. e.: Atque ita efficit Deus ut homines cognoscant sua ipsorum opera, h. e., se perperam egisse; vel facit ut ab omnibus eorum scelera cognoscantur, ut omnes videant penas merito illis irrogari. Ita facere solet Deus, priusquam reges aut populos puniat. Vide Gen. 11, 7, et 18, 21. Proinde in medium proferet, etc. Continuat metaphora a iudicis. Opera eorum palam facit, et pro eorum flagitiis percuciet illos in loco publico. Verbum *facta* est biblicum. Sic cogita facit opera eorum. Porro *facta* facti Syriaeum est, qualia hic nulla: sed et Eccles. 9, 4. *Facta* facti re-cognoscit, etc. Verbo, cognoscit, etc., nec *facta* quod sciam, significat notum facere. *Nescit opera*, etc. Ne accipe de scientia, de qua prius: sed de iudicio, quod ostendit se opera eorum scire et iudicare. Propterea novit eos ab operibus.

INDUCIT NOCTEM, etc. Et vertit (vel convertit, sive

Deus quales fuerint futuri sint in posterum hi tyranni ac principes, atque ideo, ut universi administrationi providant, illos conterit, ut meliores substituat: ideo illorum splendore noctem obducit, et eos qui antea erant gloriosi reddi inglorios, deposita corona, et assumpto gregali atque servili sacco, aut sublati de videntium numero. Id enim valet nox, in qua sermone aliquid quocumque in genere significatur. Inducere ergo noctem idem est ac inferre mortem; quae admittit hujus vitae lucem. Vel certe idem hoc loco valet nox quod stupor aut ignorantia, quae excecant homines quantumvis acutos et solertes, ne quid faciant prudenter, sibi quae caveant ab impendente malo, quod indicat S. Thomas ad hunc locum.

Septuaginta vertunt: *Ὁ γρηγορεῖς ἀπόδειξέ τῃ ἑρα, καὶ ἐπιπέσει νύκτα, καὶ κατασθόβηται.* Qui cognoscit eorum opera, et vertit noctem, et humiliabuntur. Santes interpretatur, *Cognoscere faciet.* Nam *γρηγορεῖς* tam potest reddi *cognoscens* quam *nota faciens*. Utrumque enim hoc verbum significat. Sed ambigua reducenda sunt ad veritatem Hebraicam: ideo bene vertit Interpret Romanus, *Qui cognoscit, quantum et illud: Qui nota reddit, id est, facit ut ab omnibus eorum scelera cognoscantur, sententiam continet non inolegantem; uti et illud quod addit, Et vertet noctem, id est, quam eto diem convertit in noctem, tam cito conterentur ab eo improbi.* Sic in Proverbiis, c. 12, v. 7, dicitur: *Verte impios, et non erunt, hoc est: Citius quam veritas eos, peribunt improbi.*

VERS. 26. — QUASI IMPIOS PERCUSIT EOS IN LOCO VIDENTIUM (1). Id est, manifeste percussit eos omnibus conterit, nemp super illos) noctem, etc., nemp calamitatum; nocte eos opprimit; redicque illos ad noctem. Alii sic: *Convertit* (vel, et vertet, et mutat) eis diem in noctem, i. e., felicitatem in calamitatem. Verbum *mutandi* constructum cum termino mutationis, et notat mutando aliquid efficere aliud. Confer Exod. 10, 49, 1. Sam. 10, 9. Soph. 3, 9, item Levit. 15, 3, 4, 15, 20. Alii: *Noctem vertet, vel avertet, tenebras illustrabit, et deprehendet eos in latibulis suis.* Quae in tenebris facta, efficit in locum, ut nulli videant eorum iudicium Dei cum illos publice conterit. Tenebras luce mutabit, ut agnosci possint. Nam *vertetur nox; et vertet esse nox, vel, vertet noctem, i. e., exacta nocte, h. e., propitius ac brevissime; quam cito nox in diem convertitur. Vertente nocte, cito et ex improviso.* Alii: *Et exierit (perdit) nocte, i. e., quando securi sunt.* Alii: *Convertit noctem, h. e., requiem illorum.* Porro, ultimum verbum sic reddunt: *Conteruntur, vel alterentur, vel conterentur.* Potes ita continuare: *Itaque, quia eorum facta cognoscit, in illos noctem convertit ut alterentur.* Ita ut comminuantur; *in enuntiato relativo casu. Et humiliabuntur, tam conterentur;* totum versum sic reddunt: *Hoc pacto recognoscit facta eorum, et simul atque mutavit noctem (i. e., protulit lucem, qua revelantur omnia in iudicio ejus; vide Ephes. 5, 15) conterentur.* (Synopsis.)

(1) Non est nota similitudinis, sed sensus est, percussit eos, quippe impios.

IN LOCO VIDENTIUM. In multorum spectatorum praesentia. (Menochius.)

QUASI IMPIOS, seu more latronum et furum publice conteritur, percussit eos, id est, supplicio afflicto etiam potentissimos reges, idque non clam, sed in loco videntium, id est, palam et in proptulo, eorum toto mundo: ut publice pudenti, ab omnibus expulsi et

videntibus, et iustam Dei vindictam cognoscentibus. Locus enim videntium locus patens, frequens, celebris, omnium oculis expositus est. Significat itaque tyrannos publice a Deo puniri in conspectu omnium, ut eorum supplicium terrori alius esset et exemplo. Cum enim Deus punit peccatores, id non fit eo duntaxat, ut peccata ab illis commissa unusquisque cognoscat, sed ut omnes inde exemplum capiant; juxta illud Isaia, c. 56, v. 9: *Cum feceris iudicia tua in terra, justitiam discunt habitatores orbis.* Non frustra igitur ait Deum percussisse impios in loco videntium, id est, in oculis hominum. Quo admonemur, ut attentiores nos prebeamus ad diligenter notanda et observanda Dei iudicia. Magna sane est haec gratia, quam nobis concedit, cum nos aliorum damno vult erudire: si autem tunc claudimus oculos, et stupidi sumus, quae executioni locus erit? Quotiescumque igitur Deus peccatores punit, attendat unusquisque pro parte sua, et comminem inde instructionem capiat, ne flagellorum istorum fructus in se pereat. Certè si ex eo quod Deus nobis ante oculos ponit, ad nostrum fructum et utilitatem applicarem, unius castigatio ad sexcentorum instructionem prodesse posset. Sed quoniam instructionem et documenta quae Deus nobis proponit, sine fructu praeteriri sinimus, et ea negligimus, unusquisque suo ordine vocatur, et singuli nos sistamus oportet. Unde sequitur.

VERS. 27. — QUI QUASI DE INDESTERA RECESSERUNT AB EO, ET OMNES VIAS EJUS INTELLIGERE NOLUERUNT: TAXATI EOS QUI PRUDENTES ET SCIENTES DEI LEGEM NEQUE SERVARE neque intelligere voverunt; sed ignorantiam affectant, ne vitam corrigant, ultraque supprimunt omnem delectum boni et mali, quia meliores esse nolunt. Scimus rationem ad bene agendum hominibus ducem esse; eam reprobi fugitant, ne vitam suam in melius corrigere cogantur. De talibus autem S. Dionysius, Arcopagita ecclesiae hierarchiae cap. 5, loquens: *Impudenter, inquit, salutarem divinae cognitionis disciplinam repudiant, eloquisque sacris extiosè prorsus obstreperunt: ὀδοποιεῖσθαι οὐ βούλομαι. Vias tuas scire nolo.* Quibus propterea iure meritissimo Dominus apud Oseam, c. 4, v. 6, vicissim his verbis repellam minatur: *Quia tu scientiam repulisti, repulsem te.* Quod extremum est exterminium, et malorum omnium gravissimum. Igitur nodi homines apertissime Apostolus, Ephes. 4, 19, vocat desperantes semetipsos: in Graeco est ἀναποδοῦναι. D. Hieronymus vertit indoloris, qui videlicet de nequitia et maleficio nullum dolorem concipiunt. Et quoniam placuit semel graviter fieri impudentes, non pseudohydro, sed aperti janis omnes intrinittunt voluptates; et male agendi consuetudine exsiliati cedere cogantur et regno et vita. Ea vis est et efficacia sententiae divinae. (Tirius.)

IN LOCO VIDENTIUM: in loco celebri, publico, palam omnibus. Constituet totius populi exemplum. (Calmet.)

QUASI IMPIOS PERCUSIT EOS IN LOCO VIDENTIUM. Tanquam impios quales erant, eos percussit, idque palam: quod Graeci elegantiores dicebant, *ἐπιπέσει νύκτα, spectatum eos protere voluit, ostentum misit.* (Grotius.)

non feruntur in malum, sed ruunt. Quibus, ait S. Paulinus Epist. 7 ad Severum, dulce est quod amarum, et turpe quod castum, et hostile quod sanctum. Quare non miror, quod cum in suum et aliorum exitum desperata mente rapiantur, divinus Apostolus eos nominari desperantes seipos; ut qui medicinam omnem respiciant et proculcent. Loquitur enim de illis qui non solum precepta Dei violant, sed etiam perfiti sunt, et religionem contemnunt, et Numen abegant, qui non indelitas sceleribus suis penas luent.

VERS. 28. — Ut pervenire facerent ad eum clamorem egeni (1), et audiret vocem pauperum. Hic Eliu speciem peccatorum notat, quam Deus in hominibus punit, et quidem omnium maximè evidentem. Cum enim violentia committuntur, alienæ opes diripiuntur, et qui affliguntur, omni ope et auxilio humano desituntur, ad Deum clamant, querela audiuntur, nunquamque ipsorum commiseratio caput, sed imprimis Deum, qui voces eorum non gravatè audit, et ulciscitur injurias: neque enim inultos relinquet eos, qui injustè pauperes afflixerint et vexarint. Verum quidem est tyrannos ad malè agendum audentes et licentiam sumere, cum vident pauperes omni presidio destituti, neminem iis optulari, cognatis et amicis carere; quæ causa est, cur se ad omne scelus proficiant, et quidlibet sibi licere putent. Sed diligenter notemus dici Deum ipsorum causam suscipere, atque ita, quò magis pauperes omnibus injuriis, nemine ipsis open ferente, expositi fuerint, eò majorem Deus se ostendit ipsorum curam gerere, ut illos ulciscatur. Et quamvis pauper injuriam in fabrica patienter ferat, clamor tamen ejus ad celum perveniet, et Deo exauditor. Quod sanè pauperibus debet esse maximo solatio, quod se videant in Dei protectione esse; et si ipsos improbi vexent et affligant, Deum tamen iis invigilare, et tandem ostensurum, se nunquam illis oblivioni tradidisse. Vide quanti pauperem Deus faciat: clamat ille, et exauditur: gerit scilicet secum pauperem, ejus in gratiam Deus majestatis se inclinat. Hinc illud egregie dictum à S. Ambrosio, Apolog. cap. 41: *Bona paupertas, quæ si thesaurum non habet pecuniæ, habet tamen thesaurus sapientiæ et scientiæ. Nolite, filii, vilem despiciere pauperitatem. Pauper clamavit, et Dominus exaudivit eum. Nolite quasi magnis invadere divitibus. Dirites egerunt, et esurierunt*, Psal. 53, 7. Sic ille. Cæterum pauperes hic vocantur non tam pecuniis egeni, quam omni auxilio et robore destituti. Ait ergo istiusmodi tyrann-

nos usque eò immites et crudeles erga pauperes se exhibere, ut Deus pauperibus subsidio adesse decernat, et acriter in tyrannos istos animadvertere, sicut ait David Psal. 9, 15: *Quoniam requirens sanguinem eorum recordatus est; non est oblitus clamorem pauperum. Quoniam non in finem oblitio erit pauperis: patientia pauperum non peribit in finem*. Ad quem Psalmi locum vide quæ annotavimus, tom. I. Expositionis Patrum Grecorum in Psalmos, item ad Psal. 11, vers. 6, et Psal. 53, vers. 7, et Psal. 40, vers. 2. Quæ omnia hunc locum illustrant.

VERS. 29. — Iso enim concedente pacem, quis est qui condennet? Ex quo absconderit vultum, quis est qui contemplerit eum et super gentes et super omnes homines (1). Quoniam de supplicio impiorum egit,

VERS. 29. — ISO ENIM CONCEDEnte PACem, QUIS EST QUI CONDENNET? EX QUO ABSCONDERT VULTUM, QUIS EST QUI CONTEMPLETUR EUM ET SUPER GENTES ET SUPER OMNES HOMINES (1). QUONIAM DE SUPPLICIO IMPIORUM EGIT,

(1) Quietem, et à malis immunitatem tribuente Quis condennet? Quis turbet, aut vexet? si Deus pro illis, quis contra illos?

ABSCONDERT VULTUM. Opem, auxilium, et favorem suum subtrahendo.

QUIS CONTEMPLETUR EUM? Id est, quis dignetur videre hominem à Deo contemptum, sic nemò solare horologium aspiciat, nisi ipsum horologium scilicet aspiciat, et illuminet, vel sensus est, Deum se occultantem qui cognoscere poterit, aut invenire?

ET SUPER GENTES, ET SUPER OMNES HOMINES. Divina porrigitur providentia, tutela, et favor. Mala etiam, et flagella indidem proveniunt, provocantibus hominum peccatis iram Domini. (Menochius.)

ISO DEO CONCEDEnte TYRANNO, PACem, quis tam potens, tam audax est, qui hunc seu condennet seu puniat? Et ex quo absconderit Deus vultum suum simulans se videre nequitiis illius; quis tam lyceus est qui contempletur eum, et palam probet, atque in publicum profert scelera ipsius? Idem que super gentes, seu super omnes homines. Id est, hæc contempnent tam circa universos, quam circa singulos: tam circa nationes integras et regna, quam circa personas particulares. (Tirinus.)

EX QUO ABSCONDERT VULTUM, QUIS EST QUI CONTEMPLETUR EUM, ET SUPER GENTES, ET SUPER OMNES HOMINES? ABSCONDERE VULTUM in sermone orientali est *aversari*. Sensus est: Si quem Deus aversatus fuerit, sive hominem, sive populum, eum nemò respicit. Ex adverso positum illud Pauli Rom. 8, 55: *Deus qui justificat, quis est qui condennet?* (Grotius.)

ET IPSE SI SEDIBIT, i. e., tranquillitatem concedit (conf. verbum שבת supra 5, 26) quis turbabit? Ita enim non condennabit, ut aliis in hoc libro verbum שבת h. l. vertendum esse, suadet antithesis verbi שבת, quod, ut arabicum est *siderè*, et proprie dicitur de liquore ita aridum, ut quiescit in eò turbidum et effluentum erat, subsidat, unde deinceps reliquæ significationes quietis, tranquillitatis, securitatis, sunt nate, ut pluribus ostendit N. G. Schroeder. *Observeat. Select. ad orig. Hebr. cap. 6, p. 88, seq.*, et de nostro spectatum loco p. 109, dixit. Contra verò verbi שבת primaria et genuina significatio est *turbidum et commotum esse*, unde ושבתי dicit, conf. not. nostr. ad Psal. 1, 1. Quod etymon aperte et abundè declarat illud Isa. 37, 30. *Impiù autem sunt tanquam mare pro-pulsum, quod pasciscere non potest, ubi illud ad etymon nominis שבת dicitur 1 Sam. 14, 47.* Et quoniam *se vertebat, שבת commovebat*, omnia turbabat et proterebat, de victoriis loquens, quam de omnibus hostibus, quoque aggregaverit, refertur. Et si abscondit vultum, quis intuebitur eum? i. e., contra si à quopiam vultum avertat, suum eì favorem denegans, quis tandem illi suum favorem conciliabit? aut ipsi ullo modo extorquet quis benignitatem? Deus occultare faciem dicitur cum subtrahit ra-

(1) Id est, qui pervenire fecerunt, etc. AD EUM. Ad Dominum scelerum vindicem. PAUPERUM. Scilicet, ab ipsis oppressorum. Afin qu'ils fussent monter jusqu'à lui les cris de l'in-digent, et qu'il entendit la voix des plaintes des pauvres. Il semble que ce verset doit être lié naturellement avec celui qui précède, de cette sorte: *Il se sont ce-pèc retirés de lui, et n'ont pas voulu comprendre toutes ses voies*, c'est-à-dire, ses ordonnances, pour les pratiquer. Et de cet éloignement de Dieu, et de ce mépris qu'ils ont fait de ses voies divines, s'en est suivie l'oppression dont ils ont usé à l'égard des pauvres, dont les cris se sont élevés jusques aux oreilles de Dieu. (Sacy.)

et præcedenti versu salutem quoque piorum attingit, spè utrumque hoc versu conjungit, docens in Dei

diis gratia et favoris, et iram suam monstrat, vid. supra 15, 24, ubi eadè phrasi usus Jobus, et Isa. 59, 2. *Et super gentem aliquam totam, et super hominem unicuique pariter*, i. e., quò dictum de Dei potentia, quòd eo pacante nemo turbet, aut turbante nemo pacem reddat, ex æquo locum habet, et in totis gentibus, ut Jobum universus aut turba, ac homo solus, et in singulis hominibus. Perinde illi est magna multitudo, et hominum universitas aut turba, ac homo solus. Quòd asserti ad amplificandum Dei potentiam, quæ ab ejus justitia non separatur, conf. not. supra ad Y. 17. Schultensius verbum שבת condennandi, ושבתי verò insontem agnoscendi notione sumit, integritæ versuti sensum ita exponit: Ubi Deus, acutissimus simul ac justissimus iudex, aliquem tranquillat, et insontem agnoscit, nemo tunc potest condennare ta-lem, quem Deus ipse absolvit; itemque contra, si Deus aliquem damnet, et ut nocentem privet lumine vultu suo, neminem tunc justitiam innocætantem sibi jure vindicaturum, casumque existurum. Quòd quidem ab Eliu eum in finem commemorari putat, quòd Jobum admonet ipsam in suâ causâ temerè iudicem agere, quum solus Dei sit, justum vel injustum aliquem pronuntiare. Si ergo Deus ipsum absolveret, frustra fore omnes hominum condennationes. At si Deus faciem suam ab ipso abscondere pergeret, atque ita eum versu proximo connectit) interpretatus est: *Illo se continente, quis plecteret malos? Illo vultum subtrahente, quis vindicem cerneat?* Pro ושבתי ex conjecturâ legitur ושבתי quòd eodem sensu vult capendum, quo Ps. 85, 2, de Deo sese continente ab exaudiendis miseris plectendisque impiis ושבתי. Quis condennabit? i. e., quis plecteret. ושבתי quis cerneat eum nempe ושבתי, vindicem quoque malos bonorum tenuium oppressores condennantem plectentem? In quâ quidem interpretatione est, nescio quid, coacti, et communi usui phrasium h. l. adhibituram repugnantis. Alexandrinus hunc versum sic reddidit: *Kel arbi; tovya mofebit, xai tis kaxababaxeta, xai xofebit apobant, xai tis hoxca notot; xai xoca hoxca; xai xoca aobaxont; qnot*; Hieronymus: *Ipsò enim concedente pacem, quis est, qui condennet? ex quo absconderit vultum, quis est, qui contempletur eum, et super gentes, et super omnes homines?* Chældæus: *Et illo quietem concedit, et quis condennabit? si auferet majestatem suam, et quis contemplantur eum? et visitaturus est scelus super populum, et super hominem simul.* Syrus: *Et si ille renitit (peccata), quis condennet? et si ille vertit faciem suam, quis dimittat populum aut hominem pariter?* (Rosenmüller.)

Car s'il accorde la paix, qui condamnera celui à qui il l'a accordée? Et s'il a caché une fois son visage, qui pourra le contempler dans sa conduite sur toutes les nations en général, et sur tous les hommes? Il continue à représenter que Dieu est souverainement le maître absolu de toutes ses créatures: et que, selon les conseils impénétrables de sa profonde sagesse, ou il laisse en paix les hommes, ou il les punit, sans que nul homme ose, ni puisse entreprendre de condamner. C'est-à-dire de troubler et d'injurier celui qu'il veut laisser vivre en paix; et sans qu'il soit non plus au pouvoir de lui que ce soit, lorsqu'il cache son visage, c'est-à-dire lorsqu'il se met en colère, de le contempler, c'est-à-dire d'entre de pénétrer les secrets de cette rigueur qu'il exerce, ou sur des peuples entiers, ou sur quelques hommes en particulier.

Que nul donc, s'écrie saint Grégoire, n'entreprenne à approfondir pourquoi les Gentils sont demeurés si

potestate esse et pacem facere, et bellum inferre, et perdere, et servare; ita ut nemo possit eam pacem et salutem impedire, quam attulerit ipse; nemoque illam calamitatem depellere, quam ipse conflaverit. In eadè doctrina, licet alii verbis, in Apocalypsi et in Isaiâ traditur: *Qui aperit, et nemo claudit; claudit, et nemo aperit*. Hanc enim pacem firmissimum Christus mundo reliquit dicens, Joan. 14, 27: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis; quam scilicet nulla vis, nulla tanta mundi et inferni potentia infringere ullo modo aut debilitare potest. Dicit enim non potest, quam tuta et tranquilla sit ea pax, que optimorum consiliorum conscientia et Dei subsidio nititur: contra verò illud exitium insanabile, cum se nobis Deus immutat, et à nobis multum absconditur, ut dicit Eliu. Quòd quidem perdit mores et sceleris conscientia comparat. Ab-sconsio autem vultus signum rei, sicut ostensio, benignitatis: quam observasse videtur, qui dixit, Psal. 79, 4: *Ostende faciem tuam, et salvi erimus*.*

ET SUPER GENTES ET SUPER OMNES HOMINES. Clare si-gnificat, hanc utam et integram salutis conservatio-nem non solum homines singulos, sed etiam civitates et regna, provincias atque nationes à Deo habere: ita ut incolumitas republicæ et felix ejus status Deo in primis sit acceptus referendus. Et ob eam rem dicitur David, Psal. 147, 1: *Lauda, Jerusalem, Dominum, lauda Deum tuum, Sion. Quoniam confortavit seras por-tarum tuarum; benedixit filiis tuis in te. Qui posuit fines tuos pacem, et culicem frumentum saluti te*. E contra-rio verò si Deus republicam non respiciat, sed vultum abscondat, in eas ingruent calamitates, que nul-lis consiliis dimoveri possint. Quam utilissimam do-ctrinam ut facilis disceret Jeremias, et aliis traderet, jussit eum ire in domum figuli; ubi vidit figulum dis-sipantem vas quod in manibus habebat, et deinde ex eodem luto aliud sicut placuerat ei facientem; ac deinde Deus hoc Jeremix reddidit responsum, Jer. 18, 6: *Nunquid sicut figulus tunc non potero vobis facere, domus Israel? ait Dominus. Ecce sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu meâ, domus Israel. Repente loquar ad-versam gentem et adversum regnum, ut eradicem, et de-struam et disperdam illud, etc. Et subito loquar de gente et de regno, ut ædificem et plantem illud, etc.*

longtemps dans les ténèbres de l'infidélité, lorsque les Juifs, au contraire, étaient dans la connaissance du vrai Dieu; et pourquoi ces mêmes Gentils ayant été éclairés par la lumière de la foi, le peuple Juif est tombé dans l'aveuglement. Que nul n'approfon-disse pourquoi l'un est attiré par un effet de la grâce, et l'autre est rejeté par sa faute. Si l'on admire la ré-pro-vation des nations, Dieu leur ayant accordé la paix, qui osera le condamner? Et si l'on s'étonne de la ré-pro-bation des Juifs, depuis que Dieu leur a caché son vi-sage, qui sera capable de le contempler dans la profon-deur de cette conduite? Ce que nous voyons, ajoute ce Père, arriver dans tout un peuple, nous doit impri-mer une humble crainte à chacun de nous. Car les jugements de Dieu s'exercent sur une âme en parti-culier, comme sur toute une ville; et sur une nation, comme sur les hommes répandus dans toute la terre. (Sacy.)

Salus igitur et incolumitas potius officii muneribus quam copiarum praesidiis praestabitur. Neque ulla major regni ruina est quam rex iniquus, qui Dei iram improbis suis facinorosis provocare non dubitat; quapropter sequitur:

VERS. 50.—QUI REGNARE FACIT HOMINEM HYPOCRITAM PROPTER PECCATA POPULI (1). *Facit*, id est permittit,

(1) Permittit regnare, et dominari impium, ut populus malis eruditus respiciat, et patrum scelera punas luat. (Menochius.)

QUI REGNARE FACIT HOMINEM HYPOCRITAM, seu impium, PROPTER PECCATA POPULI. Nam vel haec sola sunt iusta causa, cur subinde Deus impiis et sceleratos principes seque provehat ad regnum, seu toleret in regno. Quare qui talibus principibus expediri volunt, ipsi prius se suis sceleribus expediant. (Tirinus.)

QUI REGNARE FACIT HOMINEM HYPOCRITAM, q. d. non regnat rex hypocrita nisi ob peccata populi, quem Deus sic punit. Sed tunc scribendum esset *כִּי לְפָנָיו רֵגַע*, aut *כִּי לְפָנָיו רֵגַע*, ut significet regnare facit. A regnando hominem hypocritam, ad quod regnet, etc., q. d. punit gentem, et regem inter alios, ob peccatum tum suum, tum (ut sequitur) populi. Durabis, inquit, de causis mala eveniunt populi: 1° propter peccata sua; 2° ob impietatem principis; quem hypocritam vocat, quod cum sit iniquus et impius, iustitiam tamen et pietatem praetexit. Verum sic scribendum esset *כִּי לְפָנָיו רֵגַע* ad regnandum. Alii sic: *Ne regnet, i. e., ut non regnet*, etc. Sub. *amplius*, i. e., ut regnare desinat, ut regno suo privetur. Deus exaudit oppressos, ne diutius regnando hypocrita seducat populum. Cum superioribus connectitur, q. d., quid dico super populum quia quidem voluitis Deo, sed non beneplacita, neque perfecta: irascens enim populo, qui recusaverit Deum habere super se regem, regem eis hominem iustum institui. Divus similiter Augustinus in Psal. 51, sui initium: *Saul*, inquit, rex non ad permanendum electus fuit à Domino, sed secundum populi cor durum et malum datus ad eorum correctionem, non ad utilitatem; secundum illam sententiam: Qui regnare fecit hominem hypocritam propter perversitatem populi. Idem sanctus doctor, lib. 5 contra Julianum, cap. 5, vocat Saulem penam peccantium, hoc est, datum in penam iis qui Samuelem contempserunt, et regem postularunt. D. Cyrillus, epist. 58 ad Rogatianum, locutus de peccato populi Samelem contemnentis: *Ut hoc*, inquit, *ulcisceretur Dominus, excitavit eis Saulem regem, qui eos injuriis gravibus affligeret, et per omnes consummetas et pœnas superbum populum calcaret et premeret, ut contemptus sacerdos de superbo populo ultione divina vindicaretur.*

S. Sixtus III, Pontifex maximus, in libro de Divitiis bonum delinit, quod à Deo principium suscipitur; non bonum vero, cuius exordium non Dei dignatione, sed humana presumptione censeretur; et exemplo rem ostendens: *Ut rex*, inquit, *Israel, quem non tam Dei voluntate quam populi pravitate legitimus ordinatum. Ubi etiam significat male pettum regem in male petentis populi vindictam divinitus concessum. Clemens*

coherentius cum iis quae praecesserunt: *Ne regnet homo hypocrita.*

Propter peccata populi. Mellius et hic pro se sumas, ut sensus sit, ne diu regnans populum peccare facta suo exemplo: id enim qui faciunt dicuntur *כִּי לְפָנָיו רֵגַע* offendiculum ponere. (Grotius.)

QUI REGNARE FACIT HOMINEM HYPOCRITAM. Mellius et

scilicet Deus, regnare hypocritam, id est, principem tyrannum, qui sub purpura et liara corruptus et pueriles mores et effeminatum animum gessit; sicque illudat populis sine cura commissis. Significant enim hypocrite non dissimulatores modo, sed etiam illi, de quibus Isaias ait, cap. 28, 14: *Audite verbum Domini, viri illusores, qui dominamini super populum meum.* Magnam sanè Dei supplicium est, et in scelera poenam populis inflictum, cum permittit eis sceleratos principes proesse. Nam (ut bene Origenes, Hom. 4 in Iudices, annotavit) non semper principes populi et Ecclesiae iudex per Dei arbitrium datur; sed ut merita nostra deprecetur. Si mali sunt actus nostri, et operamur malignum in conspectu Domini; dantur nobis principes secundum cor nostrum; et statim rem confirmat ex illo oraculo, Osee 8, 4: *Ipsi regnaverunt, et non ex me: principes extiterunt, et non cognovi.* Quod de Saule interpretatur: *Quem*, inquit, *ipse Dominus regem fieri iusserat: sed quoniam non secundum voluntatem Dei, sed secundum peccatoris populi meritum fuerat electus, negat eum ad id voluntate vel consilio constitutum.* Idem Origenes, lib. 9, in Epistolam ad Romanos paulo post initium ad illa verba ex cap. 12: *Quae sit voluntas Dei*, etc., distinguit voluntatem beneplacentem et irascentem: *Dei quidem*, inquit, *voluntas semper bona est: sed non semper ejus bonae voluntate dispensari mereatur, neque beneplacita et perfecta.* V. g., ut ungeretur Saul in regem sui quidem voluitis Deo, sed non beneplacita, neque perfecta: irascens enim populo, qui recusaverit Deum habere super se regem, regem eis hominem iustum institui.

Divus similiter Augustinus in Psal. 51, sui initium: *Saul*, inquit, rex non ad permanendum electus fuit à Domino, sed secundum populi cor durum et malum datus ad eorum correctionem, non ad utilitatem; secundum illam sententiam: Qui regnare fecit hominem hypocritam propter perversitatem populi. Idem sanctus doctor, lib. 5 contra Julianum, cap. 5, vocat Saulem penam peccantium, hoc est, datum in penam iis qui Samuelem contempserunt, et regem postularunt. D. Cyrillus, epist. 58 ad Rogatianum, locutus de peccato populi Samelem contemnentis: *Ut hoc*, inquit, *ulcisceretur Dominus, excitavit eis Saulem regem, qui eos injuriis gravibus affligeret, et per omnes consummetas et pœnas superbum populum calcaret et premeret, ut contemptus sacerdos de superbo populo ultione divina vindicaretur.*

S. Sixtus III, Pontifex maximus, in libro de Divitiis bonum delinit, quod à Deo principium suscipitur; non bonum vero, cuius exordium non Dei dignatione, sed humana presumptione censeretur; et exemplo rem ostendens: *Ut rex*, inquit, *Israel, quem non tam Dei voluntate quam populi pravitate legitimus ordinatum. Ubi etiam significat male pettum regem in male petentis populi vindictam divinitus concessum. Clemens*

coherentius cum iis quae praecesserunt: *Ne regnet homo hypocrita.*

Propter peccata populi. Mellius et hic pro se sumas, ut sensus sit, ne diu regnans populum peccare facta suo exemplo: id enim qui faciunt dicuntur *כִּי לְפָנָיו רֵגַע* offendiculum ponere. (Grotius.)

QUI REGNARE FACIT HOMINEM HYPOCRITAM. Mellius et

Alexandrinus, lib. 5 Pædagogici, cap. 4: *Per Samelem, inquit, Prophetam verbum protestans, petenti regem populo non humanum pollicetur; sed quandam insolentem minatur tyrannum libidini et voluptati deditum.* Tyrannum autem si non in potestate, saltem in usu potestatis, quis dubitet in vindictam populi institutum? Clarus olim Deus: *Dabo*, inquit, Osee 13, 11, *tibi regem in furore meo et auferam in indignatione mea.* Quem locum, licet alii de aliis regibus Israel interpretentur, tamen Rupertus mihi videtur ad litteram de Saule interpretari, quem Deus regem dedit in furore suo, ut populum injustè postulante iustissime puniret: et abstulit in indignatione sua ut eo ipso iniquo punitorè requisissimè ulcisceretur. Unde D. Hieronymus addit, pessimos reges male petentibus in furore datus; non quod Dominus, inquit, tales eos voluerit habere reges, sed quod dimiserit eos voluntatibus suis; ut comedentes et incrassati carnibus nascerent, et erorent per pœnas suas; et odisse inciperent eos, quos tanto studio sequebantur.

Nec mirum, reges Israel datos à Deo in penam populi, cum de aliis quoque regibus Patres universales loquantur, idque pariter testentur. Permittuntur enim à Deo etiam in aliis populis fieri mali reges, ut sub iis mali subditi puniantur. D. Ireneus, lib. 5, cap. 14: *Cujus*, inquit, *jussu homines nascuntur, hujus jussu et reges constituuntur, apti his qui in illo tempore ab ipsis regentur: quidam autem ad correctionem et utilitatem subditorum dantur et conservationem justitiae; quidam autem ad timorem et penam, et increpationem; quidam autem ad illusionem, et contumeliam, et superbiam.* D. Gregorius, lib. 25 Moralium, cap. 14, expendens illud: *Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi*, illum hypocritam interpretatur Antichristum, qui sanctitatem simulat, ut ad iniquitatem trahat; et statim ad rem praesentem: *Nulus*, inquit, *qui talem rectorem patitur, eum quem patitur accusat: quia nimirum sui fuit meriti perversi rectoris subjacere ditioni: culpam ergo propriam magis accusat operis quam injustitiam gubernantis.* In quam sententiam late spatiantur D. Isidorus Hispalensis, lib. 5 Sententiarum, cap. 48, ex verbis Apostoli, Rom. 15, 1: *Non est potestas nisi à Deo*, rectè colligit bonam malaque potestatem à Deo ordinari: *Sed bonam*, inquit, *proprio, malam irato; et ulterius pergens: Reges*, inquit, *quando boni sunt, muneris est Dei, quando vero mali, sceleris est populi.* Secundum enim meritum plerumque disponitur vita rectorum. Quod prolians ex Joho et Osee citatis concludit: *Irascente Deo talem rectorem suscipiunt, qualem pro peccato merentur.*

Hic spectat illa Dei apud Zachariam comminatio, Zach. 11, 16: *Eccoe ego suscitabo pastorem in terrâ, qui derelicta non visitabit, dispersum non quaerit, et contritum non sanabit; et id quod stat non quaerit, et carnes pinguium comedit, et unguis eorum dissolvit.* O pastor et idolum derelinquens gregem, gladius super brachium ejus, et super oculum dexterum ejus. Suscitabo, inquit, id est, suscitari, et vires ad regnandum

assumere permittam, qui derelicta non visitabit; hoc est, lassa et ægrotantia pecora, quae inter ambulandum reliquum gregem assequi non valent, certo loco relinquuntur à pastoribus, et postmodum requisita cæteris adjunguntur. *Contritum* vero vocat oves, quae pedes fractos aut luxatos habent; id vero quod stat, hoc est, quod subsistit, et ambulare nonquit, qui necesse est ut cibum adierat à pastore; vel certè significat iuxta Septuaginta integras et sanas oves. Porro cum subdit: *Unguis eorum dissolvit*, robusto pede diffinet unguilas, ut incedere non valeant. *O pastor et idolum*, nimirum qui non regis, sed perversi populum, et adorari vis quasi Deus. *Gladius super brachium ejus.* Dei ultio contra fortitudinem et potentiam ejus insurgit, ut ad nihil tandem redigatur: neque id tantum, sed contra oculum dexterum ejus veniet, hoc est, omnem in administrandis rebus providentiam perdet, et in nihilum recident omnia ejus consilia tanquam infatuata. Et verò quamvis de Antichristo hæc sint à Deo dicta, de iniquis tamen cæteris pastoribus et rectoribus verè etiam accipi possunt. Permittit enim aliquando Deus, ut hi in pastores ac principes assumantur, quos novit certissimum lumen et pernecium subditis esse allaturos; qui cum pastores dicantur, idola verius sunt extrinsecus presulum imaginem pre se ferentia, intus verò yana et inutilia sunt idola. An non tu hos idola dixeris, qui oculos habent, et non vident; aures, et non audiunt? Dicam claris, qui detestanda et publica flagitia dissimulant, qui veritatem moniti audire nolunt. Narrat Anastasius, quest. 15, tom. 4 Bibliothecæ Patrum, illustra duo exempla hæc pertinentia, nec dissimulanda. Quando Phocas tyrannus factus fuit imperator, et per Bonosum hactenus eum cepit facere sanguinis effusiones; quidam monachus in civitate Constantinopolitana, vir sanctus, et qui ad Deum magnam habebat fiduciam, cum Deo discipulabat dicens in simplicitate: *Domine, cur cum fecisset imperatorem? deinde cum per multis diebus hoc dixisset, vox ad eum venit à Deo dicens: Quoniam non inveni peiorum. Fuit etiam quædam alia civitas in Thebaidè iniqua, in qua vir quidam perniciosissimus angeli monitu electus est episcopus; qui ob id cepit apud se esse elatus, et sibi valde placere. Accedens enim angelus Domini ei dicit: Cur superbis, et magnificè tibi places, ô infelix? Revertè non tanquam dignus sacerdotio factus es episcopus; sed quia hoc civitas tali digna erat episcopo. Subdit deinde Anastasius: Quamobrem quando videris indignum aliquem principem et episcopum, ne mireris, naque Dei accusas providentiam, sed disce, et crede, quod propter iniquitates tradimur ejusmodi tyrannis, et ne sic quidem à malis abstinemus.*

VERS. 51.—QUI ERGO EGO LOCUTUS SEM AD DEUM, TE QUOQUE NON PROHIBEO (1). — VERS. 52.—SI ER-

(1) Magna est in iis quae sequuntur, usque ad finem capituli, ambiguitas, et idè magna interpretatio varietas. Nos, more nostro, primo, quod omnium maxime probabile videtur, afferemus, deinde subjungemus expositiones quasdam alias, quae præ cæteris sunt verisimiles. Atque quod nostrum quidem verum attinet, cum optime videtur Archiepiscopus

locum credidit; quia iustum se in suis operibus fuisse memoravit. Et verum fortasse Eliu diceret, si ea que B. Jobus de seipso narraverat, non de illo hæc eadem disciplina auctor asseruisset. Innocentem enim Jobus se assertor flagellatum, quem Deus etiam perhibuit frustra percussum. Quid ergo vobis percussus superbum somnit, quæ a sententiâ ferientis nullatenus discrepavit? Incertæ sunt humiles, qui se mendacè illaqueant, dum arrogantiam vilant; imò mentiendo superbiunt, qui contra veritatem se erigunt, quam relinquunt. Qui enim necessitate cogente verà de se bona loquuntur, tanto magis humilitati jungalur, quanto et peritatis sociatur. Ità S. Gregorius, lib. 26 Moralium, cap. 5.

VERS. 56. — PATER MI, PROBETUR JOB USQUE AD FINEM: NE DESINAT AB HOMINE INQUIRITIS (1). — VERS. 57. — QUI ADDIT SUPER PECCATA SUA BLSPHEMIAM, INTER NOS INTERIM CONSTRINGATUR (2); ET TUNC AD JUDICEM PROVOCET SERMONIBUS SEIS DEUM. Deum appellat Patrem,

(1) Aliqui ad Deum putant esse apostrophem: ita Chaldaeus, qui habet, *Pater mi, qui es in celis*. Sanchez putat Eliu Eliphazum alloqui, quem honoris et grandioris ætatis causâ patrem appellat, quæ explicatio cum sequentibus melius coherere videtur.

DESMAS. Urgere scilicet rationibus, ut ad sanam mentem revocetur.

HOMINE INQUIRITIS. Homine iniquo. (Menochius.) PATER MI, addit Chaldaeus, qui es in celis, fac ut Job homo iniquitatis seu nequamissimæ, propter continuas flagellas USQUE AD FINEM. Id est, diu multumque donec respiciat.

(Tirmus.)

PATER MI. Potius illud *IN* significat *velim*, vel *utinam*. (Grotius.)

(2) Id est, nostram omnium communi calculo et iudicio, ad quod v. 4 provocati, condemnentur Job, et falsitatis ac blasphemie reus declaratur. Hoc solum jam postulo. Tum, per me licet, provocet ad divinum tribunal quamdiu patebit. (Tirmus.)

Nam addit ad peccatum suum prævaricationem, antea leve peccatum erat; ob quod affligebatur, sed nunc, ex quo cepit affligi, peccatum illud anxius scelere, dum velut in Deum insurgens de ejus justitiâ conquisit. Eliu à cæteris Jobi adversariis in hoc differt, quod illi ob graviora scelera Jobum putarent et contenderent ita atrociter cruciari, Eliu non nisi ob leviora peccata, quæ ipse ignoraret unde ei hoc dabat consilii (v. 52). Deum ut oraret, ut illa sibi aperiret. Verum istis levioribus peccatis censet accessisse gra-

CAPUT XXXV.

1. Igitur Eliu hæc rursùm locutus est:
2. Numquid asqua tibi videtur tua cogitatio, ut diceres: Justior sum Deo?
3. Dixisti enim: Non tibi placet quod rectum est, vel quid tibi proderit, si ego peccavero?
4. Itaque ego respondebo sermonibus tuis, et amicus tuus tecum.
5. Suspice celum, et intueere, et contemplantur aethera quod alior te sit.
6. Si peccaveris, quid ei nocebis? et si multiplicata fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum?
7. Porro si justè egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tuâ accipiet?

unde Chaldaeus addit: *Qui es in celis; cujus honorem, uti docet filium, tueri admittit Eliu: obsecrat ergo Deum, eadet Jobum usque in finem vite, si in culpa persistat, vel usque ad finem sceleris, si desinat. Ne desinat, inquit, ab homine iniquitatis, hoc est, familiari phrasi Hebraicâ, ab homine iniquissimo cedendo, affligendo et exercitendo; qui supra omnia peccata sua priora, quæ ante plagam istam commisit, etiam nunc adjicit apertam blasphemiam, imputando videlicet Deo injustitiam, perfidè quasi non suffecerint priora illa tam multa et tam magna peccata, quæ ante commiserat, nisi nunc horrendum illud blasphemie scelus adjecisset. En quam enormiter aberrat Eliu, et quam vehementer piâ, ut putat, mente præcipit: accusat Jobum et pro peccatis suis flagella meruisse, et post flagella blasphemando peccasse. Longè verò aliter Dominus judicat, qui et frustra flagellatum insinuat, et bona duplicia post flagella retribuit, ut, cap. 42, videbimus. Pena enim debetur culpe, non premium. Concludit autem factâ ad circumstantes apostrophe:*

INTER NOS INTERIM CONSTRINGATUR. Id est, nostram omnium communi calculo et iudicio condemnentur Jobus, et falsitatis ac blasphemie reus declaratur: hoc solum jam postulo: tum per me licet, provocet ad divinum tribunal quamdiu libebit.

vissimum delictum, quod in Deum esset contumeliosus, דַּבְּרֵי דֵּלֶתָּהּ, est, quod de industria committitur, דַּבְּרֵי דֵּלֶתָּהּ, peccatum, est generale est, propriè tamen significat per imprudens et errorem admissum, lapsus, conf. not. ad Ps. I. דַּבְּרֵי דֵּלֶתָּהּ. Inter nos complodit, scil., דַּבְּרֵי scil., in signum victorie; manibus inter nos plaudit velut jam certus de victoria, quasi jam causam suam evertit, se planè insontem et nihil commertum plecti. Alii verbum דַּבְּרֵי h. I. intelligunt de strepitu verborum et vanis jactationibus, quas in Deum profuderit, à significatione sufficientie et abundantie, quom verbum illud ex usu Chaldaico habet, conf. not. supra ad 20, 22. Ità Jerchus h. I. notat דַּבְּרֵי habere voluènem multitudinis verborum et magiloquentie. Quod ipsum tamen exprimitur verbis hujus versûs postrenis: et multiplicat sermones suos in Deum, multa garrit in Deum injuriosa. (Rosemüller.)

CHAPITRE XXXV.

1. Eliu dit encore ce qui suit:
2. Croyez-vous, Job, avoir eu une pensée raisonnable en disant: Je suis plus juste que Dieu?
3. Car vous avez dit, en lui parlant: Ce qui est juste ne vous plait point; ou quel avantage retirerez-vous si je pêche ou si je ne pêche pas? L'un et l'autre vous est indifférent, puisque vous traitez indifféremment le juste et le coupable. Voilà le blasphème que vous avez proféré et que je ne puis supporter.
4. Je répondrai donc à vos discours, et j'adresserai la parole à vos amis, aussi bien qu'à vous, puisqu'ils semblent les approuver par leur silence.
5. Je dirai d'abord comme vous: Lèvez les yeux au ciel, voyez et contemplez combien les cieux sont plus hauts que vous.
6. Si donc vous péchez, en quoi nuirez-vous à Dieu qui est infiniment plus élevé que vous les cieux? et si vous iniquez, se multiplieront, que ferez-vous en cela contre lui?
7. Que si, au contraire, vous êtes juste, que donnerez-vous à Dieu? ou que recevra-t-il en échange de votre main?

8. Homini, qui similis tui est, nocet impietas tua: et filium boniis adjuvabit justitia tua.

9. Propter multitudinem calumniorum clamabunt; et ejulabunt propter vim brachii tyrannorum.

10. Et non dixit: Ubi est Deus, qui fecit me, qui dedit carmina in nocte?

11. Qui docet nos super jumenta terræ; et super volucres celi erudit nos.

12. Ibi clamabunt, et non exaudiet propter superbiam malorum.

15. Non ergo frustra audiet Deus, et omnipotens causas singularum intuebitur.

14. Etiam cum dixeris: Non considerat judicare coram illo, et exspecta eum.

15. Nunc enim non infero furem suum, nec ulciscitor scelus valde.

16. Ergo Job frustra aperit os suum, et absque scientiâ verba multiplicat.

COMMENTARIUM.

VERS. 1. — Igitur Eliu hæc rursùm locutus est (1): — VERS. 2. — Numquid æqua tibi videtur tua cogitatio, ut diceres: Justior sum Deo (2). — Instimulatus

(1) Eliu continuant son discours, dit encore. Il est permis à Sémé de tout dire, pendant l'affliction de David. Il est permis à ceux qui calomnient le Sauveur, et qui insultent à son silence, de le charger d'injures. Il est permis aux Juifs incrédules, pendant que Jésus-Christ demeure caché dans le sein de son père, de parler contre lui, et de le déshonorer par leurs blasphèmes. Job a la gloire de le représenter dans ces deux états; et le ministère d'Eliu le conviendrait de honte, s'il n'était digne par sa vanité d'en ignorer le secret. (Duguet.)

(2) Intelligens Eliu, nihil responderet Jobum ad ea, quorum insimulabatur, acris illum pungit, veluti illius silentio irritatus: è verbis autem Jobi blasphemiam nescio quid elicit, quod confuturæ aggreditur. Igitur Jobum reum dicit hujus blasphemie: Justior sum Deo: id quod nec Jobus unquam dixerat, neque is erat qui dicere ausus esset. Sed tanta verborum acrimonia innocentiam suam defenderat, ut accusare quodammodo Deum iniquitatis erga se, vel saltem quod justitiæ modum exessisset, videretur. Dixerat,

8. Voilà ce que je dirai à vous; mais j'ajoûterai, dans le même temps, que votre iniquité peut nuire à un homme semblable à vous, et que votre justice peut servir à celui qui est comme vous enfant de l'homme; et qu'ainsi Dieu qui prend soin des hommes, parce qu'il les portent son image et sa ressemblance, ne manquera pas de récompenser le bien, et de punir le mal que vous leur ferez.

9. Car ils crieront, à cause de la multitude des calomnieux qui leur ôteront leur réputation; et ils se répandront en pleurs, à cause de la domination violente des tyrans qui les opprimeront.

10. Et Dieu, attentif à leurs cris, les délivrera. S'il ne le fait pas toujours, c'est qu'il arrive souvent que nul de ces malheureux ne pense à recourir à lui, et ne dit: Où est le Dieu qui m'a créé, qui fait chanter pendant la nuit des cantiques d'actions de grâces à ceux qu'il a délivrés,

11. Le Dieu qui nous rend tous plus éclairés que les animaux de la terre, plus instruits que les oiseaux du ciel? Ainsi oubliant dans leurs maux ce Dieu si grand, si bon et si puissant.

12. Ils crieront alors, et il ne les exaucera point, à cause de l'orgueil des méchants qu'il terra régner dans leur cœur, et qui empêchera sa justice d'accorder à leurs maux les secours que sa miséricorde voudrait leur donner.

15. Dieu n'écouterà donc pas en vain les cris de ceux qui sont affligés; et, bien loin d'y être insensible, le Seigneur considérera avec attention la cause, de chacun d'eux. Il examinera leurs dispositions intérieures, et il les traitera selon leurs mérites.

14. Ainsi lorsque vous avez dit, en portant de Dieu: Il ne considère point ce qui se passe sur la terre; jugez vous-même en sa présence ce qu'il doit faire pour punir un tel blasphème; et néanmoins ne vous abandonnez pas au désespoir; mais vous convertissez au Seigneur, attendez-le avec une entière confiance, il ne manquera pas de vous faire sentir les effets de sa bonté.

15. Car il n'exerce pas maintenant toute sa fureur contre les méchants, et il ne punit pas à présent les crimes dans toute sa sévérité, mais il châtie les pécheurs dans sa miséricorde pour les convertir et les sauver.

16. C'est donc en vain que Job ouvre sa bouche pour accuser Dieu d'ignorance, d'injustice et de dureté; et c'est en vain qu'il se répand en beaucoup de paroles, sans science et sans connaissance de la conduite de Dieu qui est toujours sage, toujours juste, toujours sainte et toujours pleine de miséricorde et de bonté.

acris Eli, quia à Jobo se contemni arbitrabatur, in illum non minus quam ante impatenter invehitur, et e. g., capite 6, 2: Utinam appenderent peccata mea, quibus tram merui, et calumnias, quam patior; in statera! Quasi arena maris, hæc gratior apparet. Et capite 10, 14: Si peccavi, et ad horam pepercisti mihi; cur ab iniquitate meâ mundum me esse non puteris? Sed que mens erat ista dicentis? Hæc planè: Ita graviter se, uti impiorum nequissimos, affligi, quamquam minori criminum coronâ cinctum, quam alios plures, vitam in otio tranquillâ pacis agentes; sequæ opprimit veluti hostem, quamvis nulla hostilia commisisset. (Calmet.)

NUMQUID æqua, etc. An hoc putasti (sive cogitasti, habuisti) comparasti, reputas, vel reputasti, arbitris, staturis ad judicium? In judicium? In jus? vel, pro justo? et rectè ac justè dicto? pro justitiâ, vel, pro justo? i. e., bono dicto vel opere, vel, tanquam jus et æquum? vel, in judicio? i. e., rectè ratione? vel, cura judicio? vel, æquum, sive justum, esse? An hoc ratiocinabar in causam tuam? In hoc conclusus es in judicio: Ut diceres (dixisti, quod dices, vel dixisti, quia dixisti, quam diceres, justior sum Deo? Justitia mea Deo, vel, quam Dei, vel, præ Deo, sub. est, vel major est quam Dei, plus quam Dei, vel, præ justitiâ Dei est, talis lo-